

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE
FILOZOFICKÁ FAKULTA
KATEDRA ANDRAGOGIKY A PERSONÁLNÍHO ŘÍZENÍ

Bakalářské kombinované studium 2003 - 2007

Bohdan MAREK

Vzdělávací systém profesionálních hasičů
v České republice

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Praha 2007

Vedoucí bakalářské práce:

Doc. Dr. Milan Beneš

Oponent bakalářské práce:

Datum obhajoby:

Výsledek obhajoby:

P r o h l a š u j i,

že tuto předloženou bakalářskou práci jsem vypracoval zcela samostatně a uvádím v ní veškeré prameny, které jsem použil.

Dne 15.5. 2007 v Liberci.

Bohdan MAREK

Obsah

0 Úvod	4
1 Základní teoretická východiska	6
1.1 Vymezení vzdělávání	6
1.2 Od vzdělávání dospělých k podnikovému vzdělávání	8
1.3 Další užité odborné pojmy	10
2 HZS ČR a souvislosti spojené s činností	14
2.1 Požární jednotka	14
2.2 Činnosti požárních jednotek	17
2.3 HZS ČR v rámci státní správy	18
2.4 Vnitřní struktura HZS ČR	20
2.5 HZS ČR jako součást IZS	22
3 Vzdělávací instituce HZS ČR	24
3.1 Požární ochrana na středních školách	24
3.2 Odborná učiliště požární ochrany	26
3.3 Vzdělávání na stanicích	30
3.4 Ostatní druhy vzdělávacích institucí	32
4 Oblasti vzdělávání hasičů	34
4.1 Obsah vstupní přípravy příslušníků HZS ČR	34
4.2 Kurzy odborné způsobilosti	37
4.3 Odborné specializace a další školení	38
5 Vzdělávací praxe HZS ČR	41
5.1 Na středních školách PO	41
5.2 Na odborných učilištích PO	43
5.3 Na stanicích	44
6 Závěr	47
Soupis bibliografických citací	49
Bibliografie	50
Přílohy	51
Příloha A	51
Příloha B	52
Příloha C	53
Příloha D	54

0 Úvod

Téma práce **Vzdělávací systém profesionálních hasičů v České republice** jsem si vybral proto, že pracuji v Hasičském záchranném sboru Libereckého kraje na pracovní pozici hasič a zároveň studuji obor andragogika a personální řízení, který se vzděláváním dospělých přímo zabývá. Nebylo nic jednoduššího, než-li spojit svou profesi se svým studijním oborem, a tak vzniknul projekt této bakalářské práce.

Nespornou výhodou spojení těchto oborů v tomto případě je, že pracovní a vzdělávací prostředí u profesionálních hasičů dobře znám z „první linie“ a tento pohled může být pro výpovědní hodnotu práce kladným přínosem. Také se domnívám, že mnou vybrané téma v tomto kontextu není v České republice doposud zpracováno a z tohoto hlediska se jedná o nový vklad i tematicky.

Práce je pokusem o analýzu vzdělávacích institucí a vzdělávacích procesů hasičů ve výjezdových jednotkách zaměstnaných ve státní složce Hasičského záchranného sboru České republiky (dále HZS ČR).

V názvu bakalářské práce jsem použil místo termínu HZS ČR slovní spojení profesionální hasiči v České republice. Pojem profesionální hasiči není zcela přesný, protože profesionální hasič nemusí být pouze příslušníkem HZS ČR. Pod použitý pojem lze také zahrnout profesionálního hasiče podniku (HZS podniků). Přiklonil jsem se k mnou použitému názvu, protože je pro neodbornou veřejnost v oblasti požární ochrany, které je práce určena, v tomto případě srozumitelnější. K tomu bych dodal, že vzdělávací systémy pro oba zmíněné typy profesionálních hasičských jednotek v ČR (HZS ČR, HZS podniků) jsou téměř totožné a případné nuance níže dostatečně vysvětluji.

Do názvu práce jsem integroval i název státu, protože se organizace a podmínky hasičských jednotek v různých státech mohou značně lišit.

Práce je rozdělena tematicky do kapitol. V první kapitole objasňuji základní pojmy z oblasti vzdělávání, vzdělávání dospělých a další odborné výrazy z pedagogiky a andragogiky. Tyto pojmy je třeba definovat, protože se budou objevovat i v dalších částech bakalářské práce a bude se na ně dále navazovat.

Druhá kapitola se týká popisu základních pojmů z oblasti požární ochrany, funkce jednotek požární ochrany a všech podstatných vazeb bezpečnostní instituce HZS ČR. Tato kapitola má za úkol zevrubně seznámit čtenáře s bezpečnostní problematikou a institucemi, které v této oblasti působí. Mám za to, že většina laické populace nedisponuje dostatečnými znalostmi, které se týkají organizace HZS ČR a dalších oblastí, které jsou s ním spojeny. Předpokládám, že většina obecně známých informací, u široké veřejnosti přímo nepracujících v bezpečnostních složkách, pochází pouze z masových sdělovacích prostředků, které jsou pro naše potřeby nedostatečné.

Třetí kapitola je věnována místům, kde vzdělávací procesy hasičů probíhají. Řeší otázku: Kde hasič své kompetence získává?

Ve čtvrté kapitole velmi stručně seznámím čtenáře se základními okruhy učiva a specializacemi, se kterými se hasič musí a může seznámit. Odpovídá na otázku: Co by se hasič pro svou profesi měl naučit?

V páté kapitole, na základě osobních zkušeností a zkušeností kolegů, zhodnotím úroveň vzdělávání hasičů v jednotlivých hasičských vzdělávacích institucích. Půjde nejen o odbornou stránku vzdělávacích procesů, ale také o prostředky, kterými tyto procesy probíhají.

V šesté závěrečné kapitole dojde ke shrnutí předešlých kapitol, jejímž cílem je reflektovat současnou kvalitativní úroveň vzdělávání v HZS ČR.

Na závěr úvodní části bych rád poděkoval všem, kteří mi pomáhali shánět interní materiály HZS ČR pro zdárné zpracování mé bakalářské práce, a vedoucímu této práce Doc. Dr. Milanu Benešovi.

1 Základní teoretická východiska

Než-li budeme popisovat a hodnotit celý systém funkce Hasičského záchranného sboru České republiky a především podsystém jeho vzdělávání, měli bychom si vysvětlit chápání základních teoretických pojmů z oblasti vzdělávání obecně a následně vzdělávání dospělých, abychom je mohli aplikovat do vzdělávacího systému profesionálních hasičů. To je důvodem, proč jsem se rozhodl tuto kapitolu věnovat definicím pojmů z oblasti vzdělávání dospělých.

1.1 Vymezení vzdělávání

Zrození vědy o vzdělávání dospělých musíme hledat v pedagogice, v které má andragogika jako mladší příbuzná věda své kořeny. Pedagogika definuje pojmy, které mají pro obě disciplíny stejnou platnost a liší se až při další specifikaci podmínek jejich uplatnění.

Tím nejobecnějším termínem, který tvoří hlavní objekt zkoumání obou věd, je pojem *vzdělávání* (nebo také *vzdělání*). Craig Calhoun et. al. (1994, s.345) ve své Sociologii podávají tuto definici *vzdělávání*: „The formal, deliberate, systematic transmission of a culture’s skills, knowledge, and values from one generation to the next.“ To můžeme přeložit jako: *Formální, úmyslný, systematický převod kulturních dovedností, znalostí a hodnot z jedné generace na další*. Tato definice je pro potřeby pedagogických věd příliš široká a navíc zde také nastává problém kompatibility anglického a českého jazyka. V českém jazyce oproti anglickému rozlišujeme dva pojmy, které můžeme zahrnout pod anglické *education*. Jedná se o česká slova *výchova* a *vzdělávání*. Navíc v české odborné pedagogické literatuře není vztah mezi *výchovou* a *vzděláváním* jednotně vymezen. Pojmové nejednoznačnosti potvrzuje Jan Průcha ve svém Přehledu pedagogiky (2000, s.15): „Komplikace se vyskytuje v tom, že pojem *výchova* je v pedagogice ve spojení s pojmem **vzdělávání**. Na jedné straně se obecně přijímá, že *výchova* a *vzdělávání* jsou úzce propojené jevy, na druhé straně se obecně přijímá, že *vzdělávání* představuje něco specifického, co se nekryje s pojmem *výchova*. ... Pojem **vzdělávání** se obecně v pedagogické teorii chápe jako proces záměrného a organizovaného osvojování poznatků, dovedností, postojů aj.“

Průcha také v tomto kontextu vymezuje poměr mezi výchovou a socializací: „**Výchova je v pedagogickém pojetí považována za záměrné působení na osobnost jedince s cílem dosáhnout změn v různých složkách osobnosti.** ... Záměrnost – ať už uvědomovaná (...) nebo neuvědomovaná (...) – je tedy podstatným znakem výchovy“ (Jan Průcha 2000, s.15).

Zevrubný výklad k této problematice podává Pedagogický slovník, který definuje *vzdělání/vzdělávání* takto (Jan Průcha a kol. 2001, s. 292): „Základní pojem pedagogické praxe, avšak stále diskutovaný a nedostatečně ujasněný. Navíc v české pedagogické terminologii se nesprávně zaměňují výrazy „vzdělání“ a „vzdělávání“. Lze rozlišit tyto významy: **1** Osobnostní pojetí: Vzdelání se chápe jako součást *socializace* jedince. Vzdelání je pak ta složka kognitivní vybavenosti osobnosti (osvojené vědomosti, dovednosti, postoje, hodnoty, normy), která se zformovala prostřednictvím *vzdělávacích procesů*. Vzdelání v tomto smyslu je objasňováno v kognitivní psychologii a kognitivní psycholinguistice v konceptech tzv. kognitivních struktur, mentálních reprezentací, kognitivních map, znalostí, vědění aj. ... **2** Obsahové pojetí: Vzdelání je zkonstruovaný systém informací a činností, které jsou v *kurikulu* různých škol a vyučovacích předmětů a jsou realizovány ve *výuce*. Souhrnně jsou tyto informace a činnosti chápány jakožto *učivo*, *obsah vzdělání* nebo jako *vzdělávací cíle*. I v tomto pojetí lze vzdělání popsat pomocí kurikulárních analýz. **3** Institucionální pojetí: Vzdelávání je společensky organizovaná činnost zabezpečovaná institucí *školství*, *formálního vzdělávání*, *celoživotní učení/vzdělávání* aj. Vzdelání jakožto instituce je ve společnosti bohatě diferencováno prostřednictvím *úrovní vzdělání*, stupňů a druhů aj. ... **4** Socioekonomické pojetí: Vzdelání je chápáno jako jedna z kategorií, které charakterizují populaci (skupiny obyvatelstva, společnost). Je to vlastnost populace determinovaná sociálními faktory (*sociální původ*) a ekonomickými faktory (*náklady na vzdělání*). Přitom *kvalita vzdělání* ovlivňuje kvalifikační strukturu obyvatelstva, a tím i ekonomický a kulturní potenciál společnosti. ... **5** Procesuální pojetí: Vzdelání, přesněji *vzdělávání* je proces, jímž se realizují stavy jedince a společnosti ve smyslu pojetí **1-4** ...“

Od stručných slovníkových definic pojmu *vzdělávání* jsme se dostali k relativně složitému systému závislému na paradigmatech použitého vědeckého přístupu. Ambicí této práce není vyřešit s konečnou platností tuto problematiku, ale pouze s ní seznámit čtenáře. Proto podkapitolu uzavírám s nejednoznačnou odpovědí na to, co *vzdělávání* v odborné terminologii znamená, protože česká pedagogika ani já jednoznačnou odpověď zatím nemáme.

1.2 Od vzdělávání dospělých k podnikovému vzdělávání

Od vzdělávání obecně, jehož vztah a definice s konečnou platností zatím česká pedagogika nevyřešila, přejdeme do oblasti andragogiky respektive vzdělávání dospělých. K oboru, který z pedagogiky vychází a různými způsoby se k ní vymezuje ať pozitivně či negativně. Součástí systému vzdělávání dospělých je podnikové vzdělávání a úkolem této kapitoly je ukázat jeho zrození a souvislosti, protože jde o hlavní oblast vzdělávání profesionálních hasičů.

Britská encyklopedie Guide to British and American Culture definuje vzdělávání dospělých respektive adult education následovně: „sometimes called continuing education, includes courses of general interest at all levels, vocational training for jobs in industry, and academic study for a degree“ (1999, p.5). To volně přeloženo znamená, že vzdělávání dospělých, *které se někdy nazývá průběžné vzdělávání, zahrnuje obecné obory všech úrovní, profesní školení pro pracovní místa v průmyslu i akademické studium s vysokoškolským titulem.* V Česku najdeme výstižnou definici vzdělávání dospělých ve Výkladovém slovníku vzdělávání dospělých od Zdeňka Palána: „1) Vzdělávací proces. V.d. je obecný pojem pro vzdělávání dospělé populace a zahrnuje veškeré vzdělávací aktivity, realizované jako řádné školské vzdělávání dospělých (získání stupně vzdělání) nebo jako další vzdělávání (...) a vzdělávání seniorů. Proces cílevědomého a systematického zprostředkování, osvojování a upevňování schopností, znalostí, dovedností, návyků, hodnotových postojů i společenských forem jednání a chování osob, jež ukončily školní vzdělávání a přípravu na povolání a vstoupily na trh práce. 2) Vzdělávací systém. Systém institucionálně organizovaných i individuálních (sebevzdělávacích) vzdělávacích aktivit, které navazují, doplňují, rozšiřují, inovují, mění nebo jinak obohacují počáteční vzdělání dospělých osob, které záměrně a intencionálně rozvíjejí své znalosti a dovednosti, hodnotové postoje, zájmy a jiné osobní a sociální kvality, potřebné pro plnohodnotnou práci a plnění životních a společenských rolí“ (1997, str. 130-131).

Vzdělávání dospělých je společně se vzděláváním dětí a mládeže součástí systému **celoživotního učení**, jak uvádí Zdenek Palán v tabulce ve Výkladovém slovníku vzdělávání dospělých (1997, str. 87), kterou v kompletní podobě uvádím v příloze A. V této tabulce dělí vzdělávání dospělých na:

- 1) Formalizované studium na školách
- 2) **Další vzdělávání**
- 3) Vzdělávání seniorů

Další vzdělávání rozděluje na:

- a) občanské vzdělávání
- b) zájmové vzdělávání
- c) **další profesní vzdělávání** (kvalifikace, rekvalifikace, školení)

Pro nás je podstatné **další profesní vzdělávání**, jehož součástí je oblast vzdělávání organizované zaměstnavatelem. Palán ve své publikaci Profesní vzdělávání 2002 uvádí: „Pro vzdělávání, organizované zaměstnavateli, používáme pojem **podnikové vzdělávání**. Zdá se nám nejpřesnější pro vystižení skutečnosti, že jde o vzdělávání, které pro své zaměstnance organizuje podnik. Rovněž pojem „vzdělávání v organizacích“ je nepřesný, ... , protože podnikové vzdělávání se může odehrávat i mimo organizace“(2003, str. 12). Podrobněji popisuje Palán podnikové vzdělávání ve Výkladovém slovníku: „Vzdělávací proces organizovaný podnikem. Zahrnuje jak vzdělávání v podniku (...), tak i vzdělávání mimo podnik (...), i vzdělávání na pracovišti (...). Jedná se o systematický proces změny pracovního chování, úrovně znalostí a dovedností včetně motivace zaměstnanců organizace, kterým se snižuje rozdíl mezi jejich charakteristikou – kvalifikací subjektivní (...), a kvalifikací objektivní (...), tj. kvalifikovaností práce. ... Podnikové vzdělávání zahrnuje: a) vzdělávání v rámci adaptačního procesu (...) a přípravu pracovníků k pracovní činnosti; b) prohlubování kvalifikace (...); c) zvyšování kvalifikace (...); d) rekvalifikace (...); e) vzdělávání manažerů“ (1997, str. 86).

Právě **podnikové vzdělávání** je pro tuto práci pojmem klíčovým, protože je hlavním pilířem v systému vzdělávání profesionálních hasičů. Jiné než podnikové formy vzdělávání profesionálních hasičů nehrají už tak významnou roli. Přesto některé nepodnikové vzdělávací aktivity v dalších kapitolách stručně uvedeme.

1.3 Další užité odborné pojmy

V předešlých podkapitolách jsme se postupně dostali od obecných definic *vzdělávání* k hlavnímu tématu práce, kterým je podnikové vzdělávání HZS ČR. K popisu tohoto vzdělávacího systému budeme potřebovat znát další odborné pojmy, které nám blíže specifikují jednotlivé oblasti vzdělávacího procesu. Úkolem této podkapitoly je podat odborné definice pojmů užité v práci.

Jeden z klíčových pojmů je **vzdělávací proces**, který je zároveň i pojmem zastřešujícím pro vzdělávací aktivity vůbec. V našem případě je přesnější použít užší pojem **vzdělávací proces ve vzdělávání dospělých**. Palán ho definuje: „1. obecně: vzdělávání dospělé populace, zahrnující veškeré vzdělávací aktivity, realizované jako řádné školské vzdělávání dospělých (získání stupně vzdělání) nebo jako další vzdělávání a vzdělávání seniorů. Proces cílevědomého a systematického zprostředkování, osvojování a upevňování schopností, znalostí, dovedností, návyků, hodnotových postojů i společenských forem jednání a chování osob, jež ukončily školní vzdělání a přípravu na povolání a vstoupily na trh práce. Vzdělávací proces zahrnuje kromě bezprostředního vyučování (...) i přípravnou fázi, ve které stanovujeme cíle, obsah, prostředky a výsledky výuky. Je jednotou vyučování (včetně jeho přípravy) jako řídicí činnosti učitele a učení jako aktivní činnosti studujícího (včetně výsledků jeho činnosti v souladu s cíli vyučovacího procesu). 2. Základní činnost vzdělávací instituce (podnikového vzdělávání), ve které se realizuje její poslání“ (1997, str. 128).

Důležitým pojmem v oblasti vzdělávání je **učení**. Učení patří v psychologii k jednomu z klíčových pojmů. Pro oblast vzdělávání ho pedagogika a andragogika převzala. Výkladový slovník vzdělávání dospělých uvádí: „Proces záměrného navozování činností nebo výsledek nabytých zkušeností, vedoucí k získávání a rozšiřování poznatků, a tím k poměrně trvalému měnění struktury vlastní osobnosti, jejího vědění, chování a prožívání, jejich znalostí, dovedností, postojů, hodnot a pracovního chování. Je chybou zaměňovat učení s vyučováním (...), které je činností pedagoga. ... Učení se zpravidla člení na: a) **senzomotorické** (vytváření motorických dovedností, koordinace mezi vjemovou, senzorickou, kognitivní a motorickou oblastí); b) **pamětní, „pojmové“** (abstraktní myšlení, generalizace, vztahy, myšlenkové

operace, vytváření struktur); c) **sociální učení** (...) (socializační proces, sociální adaptace, učení rolím). Průběh učení (...): **osvojování**, vštěpování – uspořádání, pochopení, začlenění do vlastního poznatkového systému – **retence**, uložení osvojeného, zapamatování (vč. zapomínání). Učení je intrapsychický proces, kterým jsou vytvářeny a rozvíjeny kognitivní (poznávací) struktury, tj. získávány a utvářeny nové poznatky, realizovány dispozice (vlohy), získávány zkušenosti bez ohledu na to, zda se to děje vědomě, soustavně a záměrně – intencionálně – (..) nebo bezděčně, náhodně, živelně, mimovolně, latentně“(Palán, Z. 1997, str.120).

Z praktické oblasti je třeba se zmínit o **vyučování**, nebo chcete-li o vyučovacím procesu či učebním procesu, které s učením v našem případě úzce souvisí. Palán uvádí, že je to: „Soustavná, cílevědomá a plánovaná činnost pedagoga (učitele, lektora), jeho jednotlivé aktivity a projevy chování, kterými navozuje, usměrňuje a realizuje poznávací proces a učební aktivitu (...) studujícího. Základní význam zde má interakce učitel – žák“(Palán, Z. 1997, str. 127).

Místo, kde dochází k učení se odborně v pedagogice nazývá **edukační prostředí**. V pedagogickém slovníku je definováno jako: „Jakékoli prostředí, v němž probíhá nějaký řízený proces *učení*. Má své parametry fyzikální (velikost prostoru, architektura aj.), ergonomické (zařízení, pomůcky aj.) a především psychosociální (typ vztahů a komunikace mezi zúčastněnými subjekty). Charakter edukačního prostředí ovlivňuje vzdělávací výsledky“(Průcha, J. a kol. 2001, str. 54).

Dále je podstatné si definovat aktéry vzdělávacích procesů. Průcha je v *Moderní pedagogice* označuje jako **edukanta** a **edukátora**. Pojmy odvodil od slova edukace, kterým nahrazuje pedagogický termín *výchova a vzdělávání*. „Termínem edukant je tedy možno označovat různé subjekty edukačních procesů bez ohledu na věk či typ prostředí: edukantem je žák v předškolním či školním věku, student vysoké školy, učeň, účastník profesního školení, účastník jazykového kurzu, dítě poučované rodičem, pacient instruovaný lékařem a další učící se / vzdělávající se osoby v různých životních situacích. Podobně termín edukátor označuje nejen učitele, ale i lektory, instruktory, vychovatele, konzultanty, poradenské pracovníky,

trenéry, školitele a všechny další osoby, které nějakým způsobem vyučují, poučují, instruují jiné lidské subjekty“ (Průcha, J. 2002, str. 67).

Produkt vzdělávacího procesu se nazývá **učební cíl**. Výkladový slovník vzdělávání dospělých praví: „Konkrétně formulovaná představa o formě chování studujícího nebo jeho dispozicích k určitému chování (schopnost, dovednost, kvalifikace), získaných díky výuce. Cíle tedy určují, co bude účastník schopen dělat na konci lekce nebo vzdělávacího programu. ... Cíle musí splňovat určité parametry, které např. Bělohlávek řadí podle mnohovýznamového anglického slova SMART (*zde ve významu „bystrý“*):

Specifičnost	vztah k určité konkrétní činnosti
Měřitelnost	stanovení požadované kvality a kvantity
Akceptovatelnost	soulad se zjištěnými potřebami
Reálnost	musí existovat reálná šance pro účastníky, aby dosáhli cíle
Termínovanost	splnění cílů v potřebném (daném) čase

Neméně významné jako učení a stanovení učebních (vzdělávacích) cílů je i jejich **interiorizace** – vnitřní přijetí ze strany účastníků ...“ (Palán, Z. 1997, str. 119).

Důležitou veličinou při hodnocení různých vzdělávacích aktivit je **efektivnost vzdělávání**. V Pedagogickém slovníku se píše: „Komplexní pojem vyjadřující za jakých podmínek vedou určité „vstupy“ vzdělávacích procesů k určitým „výstupům“. „Vstupy“ představují faktory dané charakteristikami subjektů a obsahu vzdělávání, podmínky tvoří charakteristiky procesů výuky a „výstupy“ jsou *vzdělávací výsledky a efekty vzdělávání*. Měření a vyhodnocování efektivnosti vzdělávání v praxi je složité, i když výzkum v této oblasti je intenzivně rozvíjen“ (Průcha, J. a kol. 2001, str. 55).

Pro mou práci je důležité definovat poměr mezi **kvalifikací a kompetencí**. Kvalifikací v našem použitém smyslu se rozumí: „Odborná profesní příprava. Soustava schopností (vědomostí, dovedností, návyků, zkušeností) potřebných k získání oficiální způsobilosti (většinou uznávané státem) k výkonu určité činnosti (povolání, funkce). Získává se přípravou na povolání nebo absolvováním školy a praxí“ (Palán, Z. 1997, str. 62).

Výkladový slovník vzdělávání dospělých kompetenci popisuje jako: „1) Právní moc – souhrn pravomocí a odpovědností svěřených určitému pracovnímu místu či orgánu. 2) Schopnost vykonávat určitou funkci nebo soubor funkcí a dosahovat při tom určité úrovně výkonnosti. Kompetence pracovníka bývá vyjádřena popisem jeho znalostí, schopností, povahových rysů, postojů, dovedností a zkušeností“ (Palán, Z. 1997, str. 58). Pro nás je závazující výklad bodu 2.

2 HZS ČR a souvislosti spojené s jeho činností

Úkolem této kapitoly je seznámit čtenáře s problematikou ochrany obyvatelstva před různými druhy nebezpečí, které stát musí řešit prostřednictvím Hasičského záchranného sboru České republiky a dalších institucí. Bez základních znalostí souvislostí a funkcí bezpečnostního systému státu, lze těžko pochopit šíři odborností a znalostí, kterými musí hasiči obecně a dále profesionální hasiči disponovat.

Kapitola se nejprve zaměří na základní pojmy z organizace požárních jednotek a rozdělení podle zřizovatele. Kromě toho si uvedeme, co znamená požární ochrana, a jaké další úkoly musí hasiči plnit. Následně se budeme zabývat státní bezpečnostní složkou HZS ČR v jednotlivých souvislostech pohledu na ní. A to na postavení ve státní správě, její vnitřní strukturu a možné spolupráce s ostatními organizacemi.

2.1 Požární jednotka

Hasiči v České republice určení k výjezdové činnosti jsou organizováni do tzv. jednotek požární ochrany. „Jednotkou požární ochrany (...) se rozumí organizovaný systém tvořený odborně vyškolenými osobami (hasiči), požární technikou (automobily) a věcnými prostředky požární ochrany (výbava automobilů, agregáty apod.)“ (Hasiči IZS, 2006, str. 1). Podoby a úkoly jednotek požární ochrany jsou dány zákonem č. 133/1985 Sb., o požární ochraně. Liší se především podle druhu zřizovatele jednotky. Zákon o požární ochraně rozlišuje následující druhy požárních jednotek:

- 1) **Jednotka sboru dobrovolných hasičů obce**, „... která je složena z fyzických osob, které nevykonávají činnost v této jednotce požární ochrany jako své zaměstnání“ (Sborník vybraných právních předpisů 2003, s. 20). Jednotku zřizuje a financuje obec. Členové jednotky vykonávají svou činnost zpravidla bez nároků na odměnu (záleží na finančních možnostech obce).
- 2) **Jednotka sboru dobrovolných hasičů podniku**, „... která je složena ze zaměstnanců právnické osoby nebo podnikající fyzické osoby, kteří nevykonávají činnost v této jednotce

požární ochrany jako své zaměstnání“ (Sborník vybraných právních předpisů 2003, s. 20). Jednotku zřizuje a její chod financuje podnik. Jednotku tvoří řadoví zaměstnanci podniku. Jsou zakládány v menších průmyslových podnicích.

3) **Jednotka hasičského záchranného sboru kraje**, „... která je složena z příslušníků hasičského záchranného sboru (...) určených k výkonu služby na stanicích hasičského záchranného sboru kraje“ (Sborník vybraných právních předpisů 2003, s. 20). Jednotku zřizuje stát a financuje ji prostřednictvím ministerstva vnitra. Příslušníkům plynou výhody zaměstnanců silových složek státu. Vzdělávání v tomto druhu požární jednotky je ústředním tématem práce.

4) **Jednotka hasičského záchranného sboru podniku**, „... která je složena ze zaměstnanců právnické osoby nebo podnikající fyzické osoby, kteří vykonávají činnost v této jednotce požární ochrany jako své zaměstnání“ (Sborník vybraných právních předpisů 2003, s. 20). Jednotku zřizuje a financuje podnik. Protože se nejedná o zaměstnance státu, nevztahují se na ně některé výhody jako na příslušníky HZS krajů. Podnikové profesionální hasičské jednotky se zřizují ve velkých průmyslových podnicích (Škoda Auto, a.s., Spolana Neratovice atd.), v tepelných a jaderných elektrárnách, uhelných a uranových dolech a rovněž svými hasiči disponují České dráhy.

Zřízení požární jednotky může přikázat soukromým subjektům HZS kraje na základě požárního nebezpečí. Pokud nemá požární jednotku obec, musí zajistit svou požární ochranu dohodou s jinou blízkou obcí, která požární jednotkou disponuje.

Předstupněm požární jednotky je preventivní požární hlídka, kterou definuje zákon o požární ochraně. Požární hlídky se zřizují tam, kde je nedostatečná finanční a personální kapacita ke zřízení jednotky požární ochrany. *Tu zřizují právnické nebo podnikající fyzické osoby v prostorách nejméně se třemi zaměstnanci, ve kterých se provozují činnosti se zvýšeným požárním nebezpečím nebo s vysokým požárním nebezpečím nebo v případě, kdy tak stanoví nařízení kraje nebo obecně závazná vyhláška obce* (Sborník vybraných právních předpisů 2003, s.12). „Úkolem preventivní požární hlídky je dohlížet na dodržování předpisů o požární ochraně a v případě vzniku požáru provést nutná opatření k záchraně ohrožených osob, přivolat jednotku požární ochrany a zúčastnit se likvidace požáru“ (Sborník vybraných právních

předpisů 2003, s.12). *Na požární hlídky se vztahují ustanovení zákona o požární ochraně stejně jako na požární jednotky* (Sborník vybraných právních předpisů 2003, s. 22).

Požární jednotku tvoří minimálně jedno a nebo více požárních družstev. Standardizovaný počet hasičů družstva je 1+5. První číslice označuje velitele družstva a druhá číslice ostatní členy družstva. Cvičební řád připouští existenci družstva 1+3, kterému se říká zmenšené družstvo. V praxi se většinou tyto počty striktně nedodržují a množství hasičů v jednotce je dáno jejími personálními možnostmi.

Kromě velitele družstva je nedílnou součástí požárního družstva hasič s odborností strojníka. Strojník je specialista, který dělá řidiče požárních vozidel a obsluhuje motorová čerpadla a jiné motorové agregáty. Ostatní hasiči v družstvu nemusí mít jinou specializaci než základní. Ovšem ve většině případů téměř každý hasič nějakou další odborností disponuje. Z celé řady specializací to mohou být obsluha motorových pil, obsluha výškové techniky, vazači, lezci, technici, chemici atd.

Systém vzdělávání členů požárních jednotek není shodný. Profesionální hasiči z řad hasičských záchranných sborů krajů a hasičských záchranných sborů podniků mají společně absolvování základních odborných kurzů ve specializovaných odborných učilištích požární ochrany a jsou na ně kladeny stejné odborné nároky.

Vzdělávání dobrovolných jednotek zatím není jednotné. Navštěvují odborné kurzy, které buď organizují obce, hasičské záchranné sbory krajů, hasičská odborná učiliště nebo školy pod hlavičkou Sdružení hasičů Čech, Moravy a Slezka (SH ČMS), které sdružuje dobrovolné hasičské sbory. Školy zaštitěné SH ČMS jsou **Ústřední hasičská škola v Bílých Poličanech** a **Ústřední hasičská škola SH ČMS Jánské Koupele**. Tam se pořádají několika týdenní prezenční odborné kurzy. I když zákony nerozlišují v odborné způsobilosti při zásazích rozdíly mezi dobrovolnými a profesionálními jednotkami, v praxi jsou v oblasti vzdělávání na dobrovolné hasiče kladeny relativně menší nároky.

2.2 Činnosti požárních jednotek

Hlavní náplní práce jednotek požární ochrany je **požární ochrana**, kterou zákon č. 133/1985 Sb., o požární ochraně, definuje *jako účinnou ochranu života a zdraví občanů a majetku před požáry* (Sborník vybraných právních předpisů 2003, s. 7).

Aby mohla požární ochrana vůbec existovat, je nutné také vymezit pojem **požár**. Miroslav Vilímek v Požární taktice přebírá definici z § 51 vyhlášky MV č.21/96 Sb., která zní: **„Pro účely požární ochrany se za požár považuje každé nežádoucí hoření, při kterém došlo k usmrcení či zranění osob nebo zvířat, anebo ke škodám na materiálních hodnotách. Za požár se považuje i nežádoucí hoření, při kterém byly osoby, zvířata nebo materiální hodnoty nebo životní prostředí bezprostředně ohroženy“** (Vilímek, M. 2003, str. 2).

Dalšími problémy, s kterými se jednotky požární ochrany setkávají, jsou **mimořádné události**. O těch pojednává zákon č. 239/2000 Sb, o IZS a o změně některých zákonů. Mimořádnou událostí se rozumí „... škodlivé působení sil a jevů vyvolaných činnostmi člověka, přírodními vlivy, a také havárie, které ohrožují život, zdraví, majetek nebo životní prostředí a vyžadují provedení záchranných a likvidačních prací“ (Sborník vybraných právních předpisů 2003, s. 47).

Hasiči jsou také nasazováni v **krizových situacích**, které definuje zákon č. 240/2000 Sb., o krizovém řízení. „Pro účely tohoto zákona se rozumí b) krizovou situací mimořádná událost, při níž je vyhlášen stav nebezpečí nebo nouzový stav nebo stav ohrožení státu ...“ (Sborník vybraných právních předpisů 2003, s.65). Pro doplnění je třeba uvést, že zákon o krizovém řízení řeší „krizové situace, které nesouvisí se zajišťováním obrany České republiky před vnějším napadením...“ (Sborník vybraných právních předpisů 2003, s.65).

Tím pádem jsou hasiči součástí i **krizového řízení**, které je v krizových situacích využívá. Krizovým řízením se rozumí, dle zákona o krizovém řízení „... souhrn řídicích činností věcně příslušných orgánů zaměřených na analýzu a vyhodnocení bezpečnostních rizik, plánování, organizování, realizaci a kontrolu činností prováděných v souvislosti s řešením krizové situace“ (Sborník vybraných právních předpisů 2003, s.65).

Při požárech, mimořádných a krizových situacích provádí hasiči **záchranné práce**. Ty jsou definovány zákonem o IZS jako „... činnost k odvrácení nebo omezení bezprostředního

působení rizik vzniklých mimořádnou událostí, zejména ve vztahu k ohrožení života, zdraví, majetku nebo životního prostředí, a vedoucí k přerušení jejich příčin“ (Sborník vybraných právních předpisů 2003, s. 47).

Na záchranné práce navazují **likvidační práce**, kterými se podle zákona o IZS rozumí „... činnosti k odstranění následků způsobených mimořádnou událostí“ (Sborník vybraných právních předpisů 2003, s.47).

Způsobem, jakým jsme popisovali práci požárních jednotek v této podkapitole, byly doposud pouze zákonné definice, kterými jsou jednotky povinny se řídit. Pokud odbornou řeč zákonů polidštíme a budeme se jí snažit konkretizovat, můžeme říci, že práce hasiče nejčastěji spočívá v hašení požárů, vyprošťování osob a zvířat z těžko přístupných míst a objektů, vyprošťování osob při autonehodách, zajištění místa dopravní nehody a úklid komunikace. Dále je to záchrana osob, zvířat a majetku při velkých haváriích a živelných pohromách jako jsou úniky nebezpečných chemických látek, biologických látek, radioaktivity, havárie letadel, povodně, větrné smrště, lesní požáry, zemětřesení atd.

2.3 HZS ČR v rámci státní správy

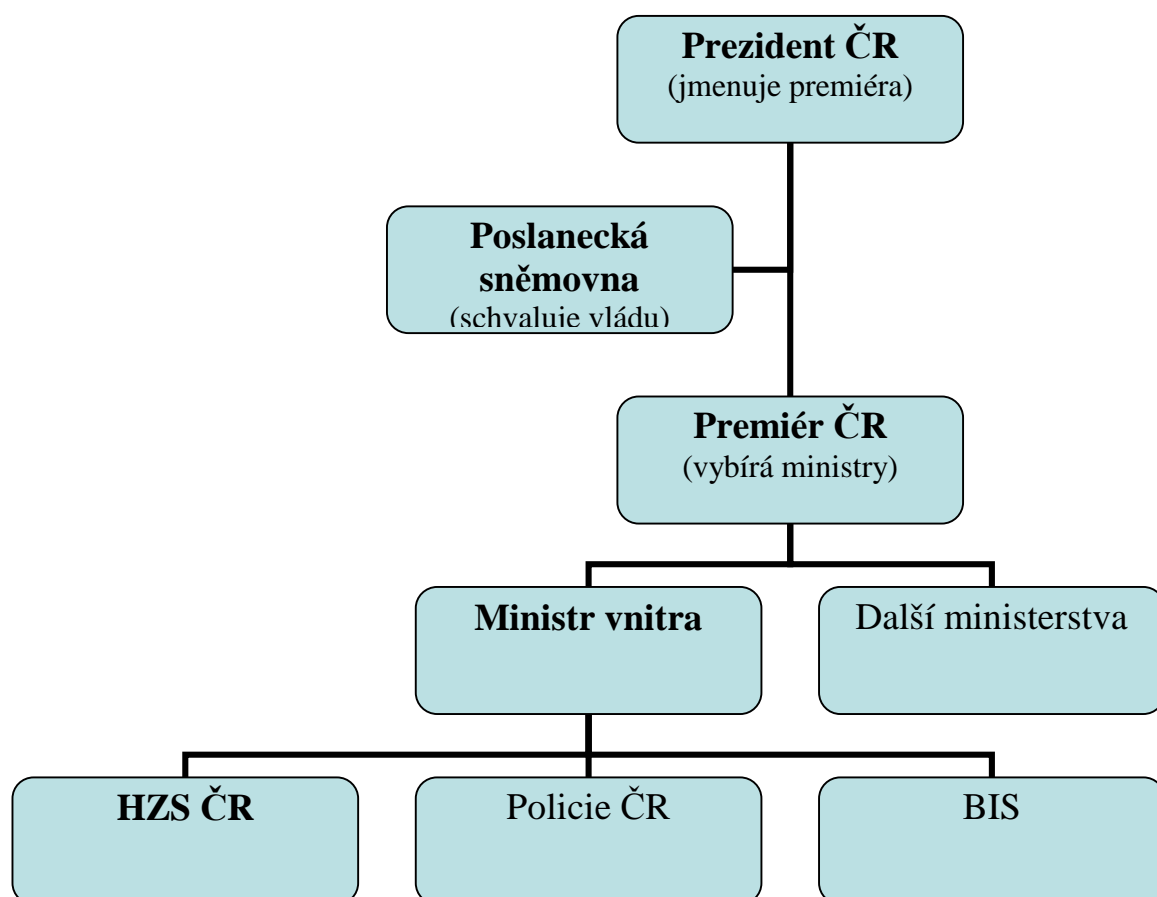
Hasičský záchranný sbor České republiky je součástí českého státu a jeho správy. V této podkapitole objasníme do jaké části státní správy HZS ČR zařadit.

Hasičský záchranný sbor České republiky je státní organizace, kterou stát zřizuje zákonem č.238/2003 Sb., o HZS ČR: „Zřizuje se Hasičský záchranný sbor České republiky (dále jen „hasičský záchranný sbor“), jehož základním posláním je chránit životy a zdraví obyvatel a majetek před požáry a poskytovat pomoc při mimořádných událostech“ (Sborník vybraných právních předpisů 2003, s. 37). To znamená, že zákon o HZS ČR především definuje účel, pro který HZS ČR vznikl. Umístění v systému státní správy tento zákon ale neřeší.

Z hlediska rozdělení moci v demokratickém státě patří HZS ČR do úseku, který podléhá výkonné moci státu. Hlavou výkonné moci státu respektive exekutivy je podle Ústavy České republiky prezident České republiky. Avšak prezident ČR má omezené pravomoci a de

facto nemá na samotný proces vládnutí vliv. Jeho role spočívá v tom, že na základě voleb jmenuje tvůrce vlády. Většinou se jedná o předsedu vítězné politické strany, který se automaticky stane potencionálním premiérem a sám si určí personální složení budoucí vlády. Pokud tento výběr schválí poslanecká sněmovna, je prezident povinen vládu jmenovat. Z toho plyne, že nejdůležitější osobou, která prakticky rozhoduje o politice státu, je předseda vlády respektive premiér a nejvýznamnější institucí ve státě z hlediska exekutivy jím sestavená vláda. Premiérovi respektive ministerskému předsedovi jsou ministři odpovědní za své rezorty. Ministři mají dominantní vliv na jejich chod a budoucí vývoj.

Obrázek č. 1 – HZS ČR v rámci státní správy

HZS ČR je součástí ministerstva vnitra společně s Policií ČR a Bezpečnostní a informační službou. Spojení hasičů se silovými složkami státu ve světě není úplně obvyklé. V některých státech (USA, Švédsko) hasičské jednotky zřizují obce nebo patří do státního

aparátu, ale ne jako součást ministerstva vnitra (Francie, Belgie). Tím, že je HZS ČR součástí ministerstva vnitra, mimo jiné znamená, že se hasiči řídí zákonem 361/2003 Sb., o služebním poměru bezpečnostních sborů. To znamená, že jsou oproti ostatním občanům v některých oblastech občanského života zvýhodněny. Například při odchodu ze služby po 15 letech mají hasiči nárok na rentu od státu, a to v období od ukončení služebního poměru až do důchodu. Naopak nevýhodou je, že nemohou být členy politických stran a nemohou podnikat.

Zjednodušeně grafickou formou je postavení instituce HZS ČR, která je součástí státu a jeho správy, znázorněno na následujícím obrázku č.1.

2.4 Vnitřní struktura HZS ČR

HZS ČR má jako každá velká státní instituce svou vnitřní strukturu, aby mohl plnit úkoly svěřené mu státem. HZS ČR je navíc specifický od běžných státních byrokratických struktur tím, že v něm funguje polovojenská rozhodovací hierarchie.

Příloha B, kterou najdeme na konci práce, ukazuje strukturu generálního ředitelství a vazby na nižší organizační stupně. Hlavou HZS ČR je generální ředitel. Součástí generálního ředitelství jsou tři náměstci, kteří jsou pověřeni vedením jednotlivých odborů, ředitel kanceláře generálního ředitele a oddělení kontroly. Dále jsou generálnímu řediteli podřízeni jednotliví ředitelé HZS krajů a SOS a VOS ministerstva vnitra ve Frýdku-Místku. Krajské rozdělení HZS ČR kopíruje politickou krajskou strukturu. Oproti Policii ČR, kde je krajská struktura z dob socialistického Československa. HZS ČR je rozdělena do 13 krajů a jeden samostatný celek tvoří hlavní město Praha. Oblast vzdělávání prostřednictvím odborných učilišť požární ochrany má na starosti ředitel kanceláře generálního ředitele.

Příloha C představuje příklad hierarchické struktury HZS kraje. Konkrétně se jedná o HZS Libereckého kraje. Hlavním představitelem HZS kraje je krajský ředitel. Jemu jsou podřízeni náměstek pro prevenci a civilní nouzové plánování, náměstek pro integrovaný záchranný systém a operační řízení, náměstek pro ekonomiku, ředitel kanceláře a pracoviště interního auditu a kontroly. Dále pod něj spadají územní odbory Semily, Jablonec n. N. a Česká Lípa, které jsou reprezentovány stanicemi v těchto bývalých okresech. Stanice Liberec nemá svůj územní odbor a je přímou součástí kraje odboru IZS a služeb. Stejně je to ve většině

ostatních krajů. Hasičské stanice v bývalém okrese, kde sídlí krajská správa, jsou její přímou součástí.

Další stupeň správy HZS ČR je na úrovni velikosti bývalých okresů, které se nazývají pro potřeby HZS ČR územní odbory (dále ÚO). Ve městě, kde nesídlí krajské HZS, je nejvyšší představitel ÚO jeho ředitel. Řediteli je podřízen úřednický personál spravující chod ÚO a v linii, která končí výjezdovými hasiči, velitel stanice. V každém ÚO sídlí hlavní stanice a pokud to vyžaduje geografická charakteristika ÚO, tak i jedna nebo více menších odloučených pracovišť.

Veliteli stanice jsou podřízeny velitelé čet. V územním odboru, kde se vyskytuje více větších požárních stanic, je v organizační struktuře mezi velitelem stanice a velitelem čtyř velitel směny. Čety jsou v rámci jedné jednotky tři a označují se A,B a C. Ty se pravidelně ve službě střídají po 24 hodinách v rámci jedné stanice. V četách jsou jejímu veliteli podřízeni velitelé družstev a zbytek čtyř tvoří členové jednotlivých družstev. Členové jednotlivých čet včetně jejího velitele patří k běžně zasahujícím hasičům. Slangově se označují jako *mokří hasiči*. Hasiči, kteří nejsou členy čet, jak jsme uváděli výše, jsou tzv. *suchý hasiči*.

Družstva sloužící čety pracují ve dvou pracovních režimech. Pokud jsou na stanici a není žádný výjezd, jde o stav tzv. **organizačního řízení**. V tomto stavu se členové jednotky řídí denním řádem stanice. Součástí denního řádu je v dopoledních a odpoledních hodinách zaměstnání. V té době hasiči provádí údržbu techniky a materiálu, hospodářské práce a **školení**. Pokud je družstvu vyhlášen výjezd na mimořádnou událost, je družstvo v režimu **operačního řízení**, které trvá po celou dobu výjezdu.

Součástí HZS ČR je také provoz tísňového volání 112 pro osoby nehovořící česky. Tato linka je součástí operačních středisek HZS krajů. Další úkoly, které má HZS ČR je požární prevence, která spočívá v kontrole požárních předpisů. Pod správu HZS ČR také spadají činnosti civilní ochrany (CO), konkrétně správa skladů CO a školícího centra Institut ochrany obyvatelstva Lázně Bohdaneč. Dalšími součástmi HZS ČR jsou Technický ústav požární ochrany Praha, Opravárenský závod Olomouc a Základna logistiky Olomouc.

Z předešlého textu vyplývá, že vnitřní struktura HZS ČR je složitá a má mnoho stupňů jak vertikálně, tak horizontálně. Zda je tato organizační struktura přiměřená a zda funguje

z dostatečnou efektivitou, lze velmi těžko hodnotit bez potřebných údajů. Pokud budu vycházet z mých dosavadních zkušeností a zkušeností mých nejbližších kolegů.

Lze říci, že HZS ČR nefunguje nikterak efektivně. Stejně jako většina ostatních státních byrokratických institucí. To znamená, že převážná část rozhodnutí se hodnotí s ohledem na vydané předpisy, nikoliv z hlediska jejich původně zamýšlené funkce. Díky horizontálně složité organizační struktuře existuje velmi špatná komunikace mezi více jak dvěma rozhodovacími úrovněmi.

HZS krajů mají relativně významnou autonomii na generálním ředitelství, co se týče hospodaření. Každý kraj má také neformálně jinou *sílu* v získávání prostředků pro své záměry. Uvedená hospodářská samostatnost krajů se pro nezasvěcené dá odvodit z rozdílného vozového parku, jak v rovině značek výrobců požárních automobilů, tak ve stáří vozových parků jednotlivých krajů. HZS krajů, které mají pověst států ve státě, jsou hl. město Praha a Moravskoslezský kraj.

HZS ČR podle mého názoru zatím nelze označit jako moderní efektivně fungující organizaci. Situaci by podle mě pomohlo zjednodušení organizační struktury, personální obměna u středního a vyššího managementu za odborníky se znalostmi moderního řízení organizací. Dále sjednotit nákup automobilové techniky a technických prostředků v celé ČR. To znamená převést některá výběrová řízení z pravomoci krajů na centrální úroveň. Také je možné uvažovat o tom, zda je nutné být součástí ministerstva vnitra, protože se jedná o organizaci, která neprovádí represivní činnost vůči občanům ČR.

2.5 HZS ČR jako součást IZS

Integrovaný záchranný systém (IZS) definuje zákon č. 239/2000 Sb., o integrovaném záchranném systému. Je to „... koordinovaný postup jeho složek při přípravě na mimořádné události a při provádění záchranných a likvidačních prací“ (Sborník vybraných právních předpisů 2003, s. 47).

Jednotlivé složky IZS se dělí na základní a ostatní. *Základní složky integrovaného záchranného systému jsou HZS ČR, předurčené sbory dobrovolných hasičů, zdravotnická záchranná služba a Policie ČR* (Sborník vybraných právních předpisů 2003, str. 48). Být

základní složkou IZS znamená, že spolupráce probíhá prakticky každý den a mohou komunikovat a koordinovat činnost na úrovni operačních středisek fakticky nepřetržitě.

„Ostatními složkami integrovaného záchranného systému jsou vyčleněné síly a prostředky ozbrojených sil, ostatní ozbrojené bezpečnostní sbory, ostatní záchranné sbory, orgány ochrany veřejného zdraví,⁴⁾ havarijní, pohotovostní, odborné a jiné služby, zařízení civilní ochrany, neziskové organizace a sdružení občanů, která lze využít k záchranným a likvidačním pracím. Ostatní složky integrovaného záchranného systému poskytují při záchranných a likvidačních pracích plánovanou pomoc na vyžádání“ (Sborník vybraných právních předpisů 2003, str. 48). Konkrétně se může jednat o některé části Armády ČR, ostatní sbory dobrovolných hasičů, červený kříž a jiné zdravotnické humanitární organizace atd. Ty jsou aktivně zapojovány do IZS v době mimořádných událostí, které nejsou schopny základní složky IZS zlikvidovat.

Na většině mimořádných událostí je potřeba součinnost více složek IZS a jejich vzájemná spolupráce. Zákon o IZS tuto spolupráci upravuje. Například definuje situace, kdy mají jednotlivé složky přednostní právo velení, určuje povinnosti a úkoly obcím, vyšším územně správním celkům, ministerstvům atd.

V praxi fungovala spolupráce výše zmiňovaných složek dlouho před vznikem koncepce IZS. Myslím si, že v současné době je IZS věnováno příliš mnoho pozornosti a prostředků, než by si zasloužil. Protože efektivní spolupráce na nejnižší úrovni záleží na komunikačních a odborných schopnostech velitelů na místě zásahu jednotlivých složek. Koncepce IZS, kterou definuje zákon, se může plně uplatnit při zcela výjimečných událostech, kterou byly nedávne povodně.

3 Vzdělávací instituce HZS ČR

Tato kapitola by měla odpovědět na otázku: Kde probíhá proces vzdělávání hasiče? To znamená, že budeme hledat obecnější charakteristiky edukačního prostředí profesionálních hasičů. Vzdělávací systém HZS ČR je velmi složitý, protože je rozprostřen do více institucí, které se svými aktivitami mohou překrývat i doplňovat. My se v této kapitole pokusíme právě na úrovni institucí na výše zmiňovanou otázku odpovědět.

Hasiči zaměstnaní v HZS ČR jsou školeni během svého profesního života ve vzdělávacích programech, které mají rozdílnou délku vzdělávání, místo, kde vzdělávání probíhá, didaktickou kvalitu výuky a kompetence vyučujících.

Nejdůležitější instituce, které vzdělávají hasiče, spadají do oblasti podnikového vzdělávání. Jsou to primárně odborná učiliště požární ochrany v podkapitole 2. Na ně navazují svým obsahem vzdělávací aktivity na stanicích. Tomuto sekundárnímu vzdělávání hasičů se budeme podrobně věnovat v podkapitole č. 3.

Do koncepce podnikového vzdělávání, které je pro nás stěžejním tématem, už nespadá středoškolské studium požární ochrany na středních školách, ale je nedílnou součástí systému. Proto se mu v menší míře budeme také věnovat. Jedná se zatím o kvantitativně menší zdroj budoucích hasičů pro HZS ČR z hlediska poměru k ostatním možnostem. Středním školám pro budoucí hasiče budeme věnovat logicky podkapitolu č. 1, protože je to první příležitost, se kterou se může zájemce o práci hasiče seznámit.

Existují i jiné možnosti vzdělávání hasičů než výše uvedené, které mají marginální postavení. Některé další možnosti zmíníme v podkapitole 4, ale nebudeme se jimi v dalších částech práce zabývat.

3.1 Požární ochrana na středních školách

Studium požární ochrany na středních školách náleží do široké oblasti vzdělávání dětí a mládeže a školního vzdělávání. Zároveň na těchto středních odborných školách probíhá příprava na budoucí povolání respektive profesní příprava. „Profesní příprava, prováděná na školách má v poslední době již téměř ustálený pojem – OVP: **odborné vzdělávání a příprava**. Někdy se používá i pojem **příprava na povolání**. Oba tyto pojmy slouží k označení jakékoliv formy počáteční přípravy na povolání, zahrnující odbornou a profesní přípravu učňů, která mladým lidem umožňuje získat obecně uznávanou profesní kvalifikaci, uplatnitelnou na trhu práce“ (Palán Z., 2003, str. 9). Této oblasti přípravy hasiče na povolání se nebudeme věnovat tak podrobně, protože nezapadá do koncepce podnikového vzdělávání, které je hlavním tématem práce.

Jedinou střední školou v rámci ministerstva vnitra, která vychovává komplexně připravené hasiče na povolání, je **Střední odborná škola požární ochrany a vyšší odborná škola požární ochrany ministerstva vnitra ve Frýdku–Místku**, úzce spolupracují s odborným hasičským učilištěm v tomtéž městě. Jednou za 2 roky otevírá čtyřletý prezenční maturitní obor **požární ochrana**. Absolventi této školy kromě toho, že mohou vykonávat funkci hasiče u HZS ČR a HZS podniku, též mají splněny i specializace na funkce strojníků, chemiků, velitelů a další odborné kurzy, které si ostatní hasiči doplňují průběžně.

Dále tato škola nabízí studium, které bychom zařadili do dalšího profesního vzdělávání. Jedná se o tříleté kombinované studium s maturitou pro absolventy technických učebních oborů. Jeho absolvování je shodné s oborem požární ochrana výše zmiňovaného prezenčního studia. Oba obory jsou naprosto rovnocenné.

Posledním nabízeným vzdělávacím oborem SOŠ PO a VOS MV ve Frýdku-Místku je tříleté pomaturitní kombinované studium oboru **prevence rizik a záchranářství** ukončené titulem DiS. Toto vyšší odborné studium navazuje na předchozí studium a rozšiřuje znalosti v oblasti záchranářství a prevence.

Hasičem se specializací strojník je možné se stát i na některých státních středních učilištích nebo školách. Nabízený a ministerstvem školství schválený obor se jmenuje **strojník požární techniky**. Jedná se o čtyřletý prezenční obor s maturitou. Student má po absolvování tohoto oboru kvalifikaci na funkci hasič a strojník u HZS ČR a HZS podniku. Střední školy

nabízející tento obor jsou: **Integrovaná střední škola v Chomutově**, **Integrovaná střední škola v Karviné** a **Střední odborná škola a střední odborné učiliště v Příbrami**. Tyto školy při výuce spolupracují s odbornými hasičskými učilišti a s jednotkami HZS krajů.

Absolventi středních hasičských škol jsou v požárních jednotkách u HZS ČR zatím v menšině. Pro HZS ČR je výhodou přijímat tyto uchazeče o zaměstnání, protože se je nemusí posílat na základní odborné kurzy do odborných učilišť požární ochrany. Školit nového hasiče je časově i finančně velmi náročné. Přestože jsou absolventi středních škol teoreticky na práci hasiče připraveni a dostávají přednost před ostatními uchazeči, nemají vyhráno. Zda budou přijati závisí na naplnění tabulkových míst jednotlivých požárních stanic. To znamená, že pokud nejsou volná místa, není proč někoho přijímat. Proto se často stává, že absolventi se za práci hasiče musí stěhovat nebo za ní dojíždět.

Edukační prostředí jednotlivých středních škol PO se navzájem liší podle místních podmínek. Edukační prostředí se týká uspořádání budov učilišť a učeben, jejich vybavení, ergonomie a funkčnosti nábytku, učebních pomůcek atd. Podrobnější analýza jednotlivých středních škol PO tohoto druhu není v rozsahu této práce reálná.

3.2 Odborná učiliště požární ochrany

Odborná učiliště požární ochrany je instituce pro vzdělávání profesionálních hasičů. Když je v názvu použito slovo *učiliště*, svádí to laickou veřejnost ke spojení s učilišti v oblasti středního školství. Ovšem žádná souvislost zde neexistuje. Odborná učiliště požární ochrany (odborná učiliště nebo OU PO) jsou interní vzdělávací zařízení ministerstva vnitra určené pro vzdělávání hasičů zaměstnaných u HZS ČR nebo HZS podniku, s možností organizování školení dobrovolných hasičů.

Jedinou institucí, kde je možné získat základní odbornosti profesionálního hasiče mimo odborných učilišť, jsou v předešlé podkapitole uvedené střední školy požární ochrany.

Přijatý uchazeč o práci hasiče, který nezískal vzdělání v oblasti požární ochrany na střední škole PO, nesmí do absolvování základního kurzu na odborném učilišti plnohodnotně povolání hasiče vykonávat. To znamená, že se nesmí účastnit aktivně výjezdů.

Podmínkou pro přijetí k HZS ČR do funkce hasič není žádná předchozí průprava v oblasti požární ochrany. Např. absolvování hasičských oborů na střední škole nebo členství u dobrovolných hasičů jsou při přijímání pouze výhodou. Podmínkami pro přijetí k HZS ČR jsou maturita s jakýmkoliv zaměřením a splnění fyzických, zdravotních a psychických testů.

Činnost odborného učiliště požární ochrany je podložena § 2 odst. 8 zákona č. 238/2000 Sb., o Hasičském záchranném sboru ČR a změně některých zákonů (Popis a struktura OU PO Brno 2007, str. 1). V tomto odstavci se praví: „Generální ředitelství a hasičské záchranné sbory krajů zřizují vzdělávací, technická a účelová zařízení hasičského záchranného sboru“ (Sborník vybraných právních předpisů 2003, str. 38).

Následujícím seznamem úkolů se na svých internetových stránkách prezentuje OU PO v Brně. Téměř všechny body, mimo pořádání konferencí, se vztahují i na ostatní odborná učiliště. „Odborné učiliště plní zejména tyto základní úkoly:

- Organizuje a provádí kurzy pro získání a prodloužení odborné způsobilosti pro příslušníky Hasičského záchranného sboru ČR (HZS ČR), zaměstnance podniků a velitele, strojníky a techniky speciálních služeb ostatních jednotek požární ochrany (jednotky PO),
- Organizuje a provádí speciální kurzy pro HZS ČR, jednotky požární ochrany a složky integrovaného záchranného systému,
- Organizuje a provádí další formy vzdělávání (např. přednášky, odborné semináře, instrukčně metodická zaměstnání, instruktáže a školení) v oblasti požární ochrany, IZS, ochrany obyvatelstva a krizového řízení a zabezpečuje odborné konference pro HZS ČR a IZS,
- Podílí se na zabezpečování fyzické přípravy a odborné způsobilosti v rámci HZS ČR a jednotek PO,
- Podílí se na tvorbě předpisů, učebních osnov, vytváření učebních a metodických pomůcek a ediční činnosti,
- Spolupracuje s rezortními a jinými vzdělávacími zařízeními, zejména s těmi, která poskytují odborné vzdělání v oboru požární ochrany.

- Ekonomicky zabezpečuje výuku a výcvik v rozsahu vyčleněných rozpočtových prostředků a dispozičních oprávnění zálohové jednotky ředitelství.
- Zabezpečuje provoz a údržbu budov a zařízení odborného učiliště“(Popis a struktura OU PO Brno 2007, str. 1).

Z našeho vzdělávacího hlediska jsou odborná učiliště místem, kde se získávají primární znalosti a odbornosti pro výkon povolání hasiče v podobě vstupní přípravy příslušníků, tak i další specializace, které hasiči ke své práci potřebují. Hasiči absolvují odborné kurzy prezenčně. Doba trvání jednotlivých kurzů se pohybuje od několika málo dnů až po 21 týdnů u základního kurzu a to v závislosti na jejich náročnosti. Na závěr frekventanti plní závěrečnou zkoušku v písemné a ústní podobě, s rozsahem daným druhem kurzu. Pokud jsou úspěšní, dostanou před odjezdem na své domovské stanice osvědčení a průkazy o získaných odbornostech.

V České republice jsou čtyři odborná učiliště požární ochrany ministerstva vnitra (dále pouze OU PO MV) a to:

- **OU PO MV Frýdek-Místek** (www.fire.cz)
- **OU PO MV Brno** (www.oupobm.cz)
- **OU PO MV Borovany** (www.oupobo.cz)
- **OU PO MV Chomutov** (www.oucv.cz)

„Odborné učiliště požární ochrany Ministerstva vnitra ve Frýdku-Místku bylo zřízeno v roce 1978. V roce 1979 byly zahájeny první odborné kurzy. Výcvik hasičů (tehdy ještě požárníků) na území Frýdku-Místku probíhá už od roku 1967, kdy byl prováděn ve Střední odborné škole PO. Od té doby prošlo kvalitativním i kvantitativním vývojem až do dnešní podoby moderního vzdělávacího zařízení pro profesionální hasiče“(O učilišti 2005, str. 1). „Nachází se v areálu bývalých vojenských kasárna, v jehož druhé části sídlí Hasičský záchranný sbor Moravskoslezského kraje územní odbor Frýdek-Místek, se kterým dlouhodobě a úspěšně spolupracuje“(O učilišti 2005, str. 1). „Celková školící kapacita je 148 osob v učebnách + 70 míst v kinosále. Ubytovací kapacita učiliště je 90 osob“(O učilišti 2005, str. 2).

„**Odborné učiliště požární ochrany v Brně** (...) je vnitřní organizační jednotkou organizační složky státu Ministerstva vnitra – generálního ředitelství Hasičského záchranného sboru ČR“ (Popis a struktura OU PO Brno 2007, str.1). „Odborné učiliště je v provozu od roku 1985. Je moderně zařízené a vybavené potřebnou technikou. Jeho kapacita je 150 lůžek a ročně zde absolvuje různé typy kurzů téměř 2000 posluchačů“ (Popis a struktura OU PO Brno 2007, str.1).

OU PO MV Borovany se nachází 15 km jihovýchodně od krajského města České Budějovice v obci Borovany, které má cca 2600 obyvatel (O učilišti. Historie a současnost. 2007, str. 1). „Odborné učiliště bylo dostavěno v roce 1981, kdy byla také zahájena pravidelná výuka v odborných kurzech pro hasiče. ... V komplexu budov je ubytovací kapacita pro 50 osob, včetně sociálního zařízení, klubovny s kuchyňkou. Dále pak učebny, specializovaná počítačová učebna s přístupem na internet, garáže pro mobilní techniku a další provozní místnosti. Do vybavení odborného učiliště patří rekonstruovaná cvičná věž se sušákem tlakových hadic a cvičný protiplynový polygon pro výcvik hasičů při práci s dýchací technikou“ (O učilišti. Historie a současnost. 2007, str.1).

OU PO MV Chomutov se nachází v objektu ISŠE Chomutov, Na Průhoně 4800 (O učilišti. 2007, str. 1). „K dispozici jsou odborné učebny chemicko-technické služby, výpočetní techniky a příslušné technické vybavení. Celková vyučovací kapacita je 148 míst, ubytovací kapacita zařízení je 80 míst“ (O učilišti. 2007, str. 1).

Předchozí stručné představení jednotlivých odborných učilišť je prostřednictvím jejich internetových stránek, jak sebe sama prezentují. Nejrozsáhlejší a nejpřehlednější jsou stránky odborného učiliště v Brně a následují je stránky z Frýdku-Místku. V Chomutově a Borovanech se této formě sebeprezentace moc nevěnují, protože jsou informačně skoupé a z pohledu dnešních standardů nevyhovující.

Edukační prostředí se mezi jednotlivými učilišti může značně lišit. A stejně jako v případě středních škol PO nemáme potřebné kvantum informací k dispozici, pomocí kterého bychom je mohli analyzovat.

3.3 Vzdělávání na stanicích

Nejrůznější druhy školení na stanicích jsou dalším důležitým pilířem v oblasti vzdělávání *mokrých* hasičů v HZS ČR. V životě hasiče je to místo, kde stráví nejvíce svého času učením v poměru k ostatním vzdělávacím institucím. Mezi jednotlivými stanicemi mohou existovat rozdíly ve formě vzdělávacího procesu dané regionálními a místními tradicemi a také rozdílnými představami velitelů, které školení řídí. Naším vzorem pro dokumentaci bude stanice Liberec HZS Libereckého kraje, protože nedisponujeme spolehlivými prostředky, kterými bychom mohli zmapovat situaci na ostatních stanicích. Z tohoto prostředí odvozené poznatky se budeme snažit zobecňovat, aby měly co nejširší platnost.

Školení na stanicích HZS ČR probíhá v rámci každého pracovního dne jednotlivých směn. Z toho vyplývá, že jde o prakticky nepřetržitý, nikdy nekončící vzdělávací proces. Obsah většiny teoretických témat školení by měl být všude totožný, protože se v celé republice používají totožné školicí materiály schválené generálním ředitelstvím HZS ČR. Rozdíly v obsahu školení každopádně jsou při výuce místopisu a obsluhy těch technických prostředků požární ochrany, které se mezi jednotlivými stanicemi liší.

Místa na požárních stanicích, která jsou učena ke vzdělávacím procesům, nejsou omezena pouze na areál jednotlivých stanic. Mohou probíhat i v jejím bezprostředním okolí a v terénu, který stanice v rámci poplachových plánů pokrývá. Pro upřesnění uvádím, že *vzdělávání na stanicích* jako název kapitoly není v tomto smyslu pouze označení areálu stanice, ale instituce, která vzdělávání organizuje. Základním rozdělením místa respektive prostoru, kde vzdělávací procesy organizované stanicemi HZS krajů mohou probíhat, jsou:

- areály jednotlivých stanic HZS krajů,
- prostor vymezený poplachovým plánem jednotlivých stanic.

Školení v rámci areálu požární stanice může probíhat v několika prostorách, podle zaměření školení buď na teorii, či praxi. Existují následující možnosti:

- Učebna nebo jiná vhodná místnost
- Garáže
- Dvůr nebo jiná venkovní plocha
- Sportoviště
- Polygon
- Ostatní prostory

Učebna nebo jiná vhodná místnost je určena především pro výuku teorie. Součástí učebny zpravidla jsou stoly a židle určené pro edukanty, splňující školní parametry. Stejně tak jeden stůl a jedna židle určena pro edukátora. Součástí může být klasická zelená školní tabule pro psaní křídou nebo bílá tabule pro psaní speciálními barevnými fixy. Součástí učebny dále může být audiovizuální zařízení, nejčastěji televize s videem nebo DVD přehrávačem nebo jiné druhy projektorů. Vybavení učeben se může mezi stanicemi značně lišit. Je závislé na velikosti požární stanice a ochotě krajského ředitelství do těchto prostředků investovat.

Vzdělávání také může probíhat v garážích. V garážích se školí teoreticky a pokud to dovolí podmínky tak i prakticky technické prostředky, které jsou součástí požárních automobilů, kontejnerů a přívěsů.

Na dvorech a jiných přilehlých plochách, které jsou součástí požárních stanic, se provádí praktická část výcviku s požární technikou a dalšími prostředky požární ochrany.

Součástí každé požární stanice by měl být nějaký druh sportoviště, protože fyzická příprava je součástí školení a denního řádu jednotky. Většina stanic disponuje posilovnou. Větší stanice mají tělocvičny a tenisové kurty. Součástí stanic může také být běžecká dráha a věž na požární sport.

Polygon je тренаžér pro použití dýchací techniky, který má simulovat ztížené podmínky při požárech budov. Polygon má jen několik požárních stanic v republice. V jednom kraji je vždy alespoň jeden. Hasič musí absolvovat výcvik v polygonu jednou za rok. Polygon je místnost bez oken, v které je sestavena cesta pomocí speciální stavebnice s různými překážkami. Součástí polygonu jsou zvukové a světelné efekty a možnost zadýmení.

Školení a výcvik může probíhat i v dalších částech požární stanice. Např. lze využít schodiště při výcviku vedení útočného proudu do poschodí. Možnost využití ostatních částí areálu existuje a jsou stanice, kde se využívá. Ovšem zmapovat tuto oblast je téměř nemožné.

Výše jsme uvedli, že jsou možnosti vzdělávání i mimo stanice požární ochrany v geografickém prostoru jejího poplachového plánu, které je požární stanicí organizováno. Jsou to kondiční jízdy, kde se prakticky školí jak místopis pro požární jednotku, tak strojníci jízdu požárním automobilem.

Dále jsou to námětová cvičení, kde se simulují nehody nebo havárie. Jednotka k této události jede jako k ostrému zásahu a její činnost je následně vyhodnocena. Mimo požární stanici se jezdí na praktické výcviky na vysokozdvížné výtahy, na lezecké stěny, na vodní plochy, na motorové pily atd. To závisí na tom, jaké odbornosti jednotlivé stanice mají k dispozici.

Uvedené údaje jsou pouze orientační. Konkrétní podoba edukačních prostředí se liší mezi každou stanicí. Stanice formátu kraje nebo územního odboru většinu z popisovaných údajů splňují.

3.4 Ostatní druhy vzdělávacích institucí

Uvedli jsme hlavní pilíře vzdělávacích aktivit hasiče, ale nevyčerpali jsme zcela všechny možnosti získávání nových dovedností a zvyšování kvalifikace. Stručně zmíníme některé další možnosti vzdělávání hasičů.

Kromě požárních učilišť požární ochrany existují speciální školící zařízení, kde jsou školeni specializovaní hasiči v oblasti radioaktivity, bojových otravných plynů nebo nebezpečných biologických látek. Důvodem pro tento typ vzdělávání jsou rizika spojená s terorizmem. HZS ČR je společně s Armádou ČR předurčen zasahovat na případné útoky teroristů zbraněmi hromadného ničení vůči civilistům. Konkrétně jde o Institut ochrany obyvatelstva Lázně Bohdaneč, který se stal součástí HZS ČR díky převzetí agendy civilní ochrany. Druhou možností jsou školení pro specialisty v zařízeních Armády ČR

Další vzdělávací aktivitou je účast požárních jednotek HZS ČR v prověřovacích cvičeních většího rozsahu za účasti i jiných složek integrovaného záchranného systému (IZS). Tyto cvičení jsou zaštitěny vyšší organizační strukturou IZS. Rozsah těchto cvičení je minimálně na úrovni kraje. Většinou se jedná o velké dopravní havárie, úniky nebezpečných látek, požáry většího rozsahu atd.

Další z možností dosažení vzdělání z oblasti požární ochrany je vysokoškolské studium. V České republice zatím existuje jediná fakulta poskytující tento druh vzdělání. Jde o **Fakultu bezpečnostního inženýrství Vysoké školy báňské Technické univerzity v Ostravě** (dále FBI VŠB TU Ostrava). Tato škola nabízí tříleté bakalářské obory:

- bezpečnost práce a procesů, havarijní plánování a krizové řízení
- technika bezpečnosti osob a majetku
- technika požární ochrany a bezpečnosti průmyslu.

Dále magisterské obory navazující na bakalářské nebo celkové pětileté:

- bezpečnostní inženýrství
- technika požární ochrany a bezpečnosti průmyslu

A dokonce doktorský tříletý obor požární ochrana a bezpečnost průmyslu. Znalosti bakalářských a inženýrských oborů na FBI VŠB TU v Ostravě se dají využít i v praxi výjezdových hasičů. Jsou vhodné pro střední a vyšší manažerské funkce týkající se požární problematiky u HZS ČR. Doktorský program je spíše vhodný pro rozvíjení vědecké činnosti v oblasti požární ochrany a bezpečnosti.

4 Obsah vzdělávání hasičů

Hasič ke své práci potřebuje získat celou řadu různých kompetencí, aby mohl tuto práci vykonávat. V této kapitole si stručně představíme obsah vzdělávacích procesů, kterými hasič prochází. To znamená, že se pokusíme odpovědět na otázku: Co se hasič školí?

4.1 Obsah vstupní přípravy příslušníků HZS ČR

Minimum pro práci profesionálního hasiče je splnění odborného kurzu **vstupní příprava příslušníků HZS ČR** na odborném učilišti požární ochrany. Druhou možností je absolvování střední školy s oborem zaměřeným na požární ochranu. My se budeme zabývat obsahem základního kurzu, abychom získali hrubý přehled kompetencí, které z *nehasiče* udělají *hasiče*.

Obecné údaje o vstupní přípravě jsou uvedeny na internetových stránkách OU PO MV v Brně: „**Absolvent kurzu** je schopen samostatného výkonu služby při zdolávání požárů na místě zásahu podle § 72 odst. 2 zákona č. 133/1985 Sb., o požární ochraně, ve znění pozdějších předpisů“ (Učební osnovy 2004, str. 1). Tento odstavec zní: „Příslušníci, zaměstnanci podniku a členové dobrovolných jednotek požární ochrany mohou samostatně vykonávat službu při zdolávání požárů až po absolvování základní odborné přípravy“ (Sborník vybraných právních předpisů 2003, str. 24).

Dále se tam uvádí: „Absolvent kurzu má potřebné znalosti a dovednosti k plnění standardních úkolů, stanovených jednotkám požární ochrany, a spolehlivě zvládá návyky a dovednosti typické činnosti výkonu služby ve funkci hasič samostatně i v družstvu a je vybaven základními znalostmi pro výkon funkce v oblasti prevence, ochrany obyvatelstva a

krizového řízení. Absolvent kurzu je teoreticky a prakticky připraven v rozsahu normy znalostí pro funkci hasič“(Učební osnovy 2004, str.1). „**Ukončení kurzu** je provedeno formou závěrečné zkoušky před zkušební komisí, jmenovanou ředitelem vzdělávacího zařízení. **Dokladem o ukončení kurzu** je osvědčení o odborné způsobilosti pro výkon funkce hasič“(Učební osnovy 2004, str. 1).

Základní kurz je rozložen do 21 týdnů, v kterých musí budoucí hasič absolvovat 840 hodin. Časový fond jednotlivých předmětů nám dokumentuje následující tabulka (Učební osnovy 2004, str. 1-2):

Učební plán

Délka trvání kurzu je 21 týdnů - 840 hodin.

Předmět	Počet hodin
1 - Tělesná příprava	40 hodin
2 - Přírodní vědy	48 hodin
3 - Bezpečnost práce	17 hodin
4 - Zdravotní a psychologická příprava	40 hodin
5 - Základy práva a organizace	61 hodin
6 - Zdolávání mimořádných událostí	68 hodin
7 - Prevence	65 hodin
8 - Technické prostředky a zařízení	61 hodin
9 - Technický a pořadový výcvik	281 hodin
10 - Spojení a komunikace v PO	32 hodin
11 - Krizové řízení	24 hodin
12 - Ochrana obyvatelstva	44 hodin
Opakování a procvičování	19 hodin
Závěrečné zkoušky	40 hodin
CELKEM	840 hodin

Tyto učební osnovy nabývají účinnosti dnem 1. ledna 2005.

Na prvním místě v předešlé tabulce je uvedena **fyzická příprava**. Ta je pro výkon povolání hasiče důležitým předpokladem, protože téměř při každém složitějším zásahu je potřeba síla a vytrvalost. Není přednostně preferován žádný určitý sport. Všichni hasiči jsou seznámeni s disciplínami požárního sportu, který má svůj seriál závodů, své mistrovství republiky a mezinárodní závody. Zda se mu jednotlivci budou po kurzu dále věnovat, je

každého osobní rozhodnutí. Pro profesionální hasiče se pořádají závody a turnaje v různých sportovních disciplínách. Např. ve fotbale, v cyklistice, atletice, v lyžování, silových disciplínách s hasičskou tematikou atd.

Přírodní vědy patří k teoretickým předmětům. Předmět je zaměřen na chemickou reakci hoření a jeho parametry. Na vlastnosti jednotlivých látek v souvislosti s hořením a jejich dalšími fyzikálními a chemickými vlastnostmi.

Bezpečnost práce je důležitou součástí požární ochrany, stejně jako je to i u jiných zaměstnání. Hlavně se zdůrazňuje důležitost používání ochranných pomůcek. Dále jsou budoucí hasiči poučeni o používání jednotlivých technických zařízení, se kterými přijdou při výcviku do styku. Důležitou součástí předmětu je poučení o správném chování při výcviku a následný podpis docházky, kterým se při případném úrazu organizace zbavuje odpovědnosti.

Zdravotní a psychologická příprava spočívá především ve výuce první pomoci. Dále jsou frekventanti stručně poučeni o psychologických aspektech práce hasiče.

Důležité také je seznámení se s právními předpisy, které se týkají požární ochrany v předmětu **základy práva a organizace**. Jde o zákony č. 133/1985 Sb., o požární ochraně, č. 238/2000 Sb., o HZS a o změně některých zákonů, č.239/2000 Sb., o IZS a změně některých zákonů, č. 240/2000 Sb., o krizovém řízení a o změně některých zákonů aj. Zároveň jsou hasiči seznámeni s organizační strukturou HZS ČR.

Zdolávání mimořádných událostí je v podstatě „návod“ pro zasahování hasičů na jednotlivých typech událostí. Jsou to požáry, dopravní nehody, povodně, větrné smrště, úniky nebezpečných látek atd.

Prevence je předmět, kde dochází k seznámení se s bezpečnostními požárními předpisy a k seznámení se s jednáním, kterým se požárům předchází.

Technické prostředky a zařízení jsou pomůcky, jejichž prostřednictvím hasiči mimořádné události likvidují. Úkolem těchto hodin je obeznámit budoucí hasiče s technickými prostředky, různými zařízeními a jejich funkcemi.

Technický a pořadový výcvik je praktický předmět, kde se hasiči učí zacházet s technickými prostředky. Součástí je simulace zásahů na trenažerech. Menší časový fond je věnován pořadové přípravě, která je téměř totožná s vojenskou pořadovou přípravou.

V předmětu **spojení a komunikace v PO** se učí základní princip funkce jednotlivých radiových stanic, druhy vysílacích kanálů a způsob komunikace radiovými stanicemi.

Krizové řízení je souhrn organizačních a řídicích činností určených orgánů při krizové situaci. Hasiči jsou seznámeni se zákonem o krizovém řízení a s činností HZS ČR při jeho vyhlášení.

Ochrana obyvatelstva je činnost při mimořádných událostech, která má uchránit obyvatele před jejími účinky např. formou evakuace.

Učební materiály jsou vytvářeny odbornými učiteli a schvalovány generálním ředitelstvím HZS ČR. Mezi ty základní patří Bojový řád jednotek požární ochrany, Cvičební řád, Konspekty odborné přípravy, Řád spojové služby, Řád technické služby, Řád chemické služby, Řád strojní služby atd. Jedná se o interní materiály, které slouží pro vnitřní potřebu.

Vstupní příprava příslušníků HZS ČR, jak se základní kurz oficiálně nazývá, má za úkol připravit hasiče na výkon povolání. Jednou za pět let po základním kurzu hasiči jezdí na týdenní opakovací kurz. Podle časové, odborné a technické náročnosti základního kurzu jde o finančně významnou investici do lidských zdrojů. O efektivitě této investice budeme psát později.

4.2 Kurzy odborné způsobilosti

Absolvování základního kurzu pro výkon funkce hasiče není zpravidla jediná možnost jeho kvalifikace. Další možností zvýšení jeho vzdělání je splnění některého z kurzů odborné způsobilosti.

Mezi kurzy odborné způsobilosti, které se ještě dají uplatnit při záchranné činnosti výjezdových družstev, jsou kurzy pro pracovní pozice strojník, chemik, technik, velitel družstva a velitel čety. Existují i další kurzy odborných způsobilostí, které jsou určeny pro funkce u HZS ČR, ale vykonávají činnosti spojené s logistickým zajištěním nebo jsou zapojeny do operačního řízení ve výjimečných situacích, proto se jimi zabývat nebudeme. Jde např. o spojaře nebo velitele stanice, krajské ředitele, jeho náměstky atd.

Do funkce **strojník** je hasič zařazen po absolvování odborného kurzu **strojná služba A**. Strojníci jsou pověřeni řízením požárních automobilů, obsluhou motorových agregátů,

obsluhou automobilových žebříků a plošin, obsluhou zvedacích zařízení apod.. Dále provádějí pravidelné kontroly požárních automobilů a kontroly funkce čerpadel. Odborný kurz strojníků A trvá tři týdny.

Absolvent kurzu **chemická služba A** se nazývá **chemik**. Ten má za úkol kontrolu a servis dýchacích přístrojů, tlakových lahví, detekčních přístrojů, speciálních obleků atd. Kurz odborné způsobilosti chemická služba A trvá jeden měsíc.

Doposud byla s chemickou službou provázána i technická služba. Nyní je vedena samostatně. Kurz se jmenuje **technická služba A** a její absolvent **technik**. Ta má za úkol kontrolu technických prostředků, aby nedošlo k jejich znehodnocení opotřebením. Jde o požární hadice, hasicí přístroje, opasky, karabiny, lana atd.

Pro **velitele družstev, velitele čet a velitele stanic** je určen odborný kurz **taktické řízení**. Úkolem tohoto kurzu je získání kompetence k velení a řízení činností u zásahu. Délka kurzu je cca čtyři týdny.

U všech kurzů odborné způsobilosti, stejně jako u základního kurzu, je nutné po pěti letech absolvovat opakovací zkrácený kurz, jinak získaná odbornost propadne. Pokud dojde k propadnutí odbornosti a hasič ji chce získat zpátky, musí celý kurz absolvovat znovu v nezkrácené podobě.

Kurzy odborné způsobilosti zvyšují kvalifikaci hasičů a mění funkční zařazení. To znamená, že se z hasiče může stát strojník, chemik, technik, velitel družstva nebo velitel čety. S těmito funkcemi je také spojena větší odpovědnost za svěřenou techniku nebo za úkoly v oblasti jejich specializace.

4.3 Odborné specializace a ostatní školení

Hasiči mají ještě možnost zvyšovat svou kvalifikaci prostřednictvím specializačních kurzů, které oproti výše uvedeným kurzům odborné způsobilosti nemají vliv na funkční zařazení. Zato zvyšují možnost akceschopnosti u složitějších zásahů za použití nových kompetencí získaných v těchto kurzech.

Specializační kurzy se absolvují na odborných učilištích. Některé se mohou splnit i na požárních stanicích, pokud sjednaný školící subjekt bude mít schválené oprávnění pro vedení výuky a udělení průkazu či osvědčení.

Odborných specializací je celá řada. Mezi nejrozšířenější patří kurzy:

- **Posádek rychlých zásahových automobilů** - lze absolvovat pouze na odborných učilištích. Kurz trvá dva týdny. Je určen pro posádky speciálních automobilů, které jsou vymezeny pro rychlý zásah u dopravních nehod.
- **Pro obsluhu přenosných motorových pil** – týdenní kurz, který má naučit obsluhovat řetězovou a rozbrušovací motorovou pilu.
- **Kurz pro instruktora obsluhy přenosných motorových pil** – absolvent může provádět složitější opravy motorových a rozbrušovacích pil a školit ostatní příslušníky.
- **Obsluha automobilových vysokozdvizných plošin a žebříků** – lze absolvovat na odborném učilišti a na požární stanici. Záleží na tom, jaký typ vysokozdvizné plošiny nebo žebříku HZS konkrétního kraje vlastní.
- **Kurz vazačů a jeřábníků** – lze ho splnit na odborném učilišti i na stanici. Umožňuje získat kompetenci přenášet břemeno pomocí jeřábu. Je možné získat průkaz vazače a jeřábníka i odděleně.
- **Vůdce malého plavidla** – zpravidla se jezdí do odborných učilišť. Umožňuje získat „řidičák“ na malá plavidla při plavbě na vodních dopravních trasách.
- **Instruktor pro práci ve výškách a nad volnou hloubkou** – kurz určený pro vedoucí lezeckých skupin, kteří po jeho splnění mohou provádět záchranu z výšek a hloubek pomocí lezeckých prostředků a školit řadové členy lezecké skupiny.

Kromě těchto zmíněných specializací existují i další kurzy. Např. potápěč I.,II.,III. třídy, obsluha kyslíkových dýchacích přístrojů, kurz radiační ochrany atd. Tyto další specializace nejsou u jednotek HZS krajů tolik rozšířené.

Specializační kurzy umožňují mnohem širší využití hasiče u složitějších zásahů. Zároveň to vytváří tlak na vyšší kvalitu hasičů ohledně jejich vzdělatelnosti.

Mezi ostatní důležité oblasti vzdělávání, která je charakteristická pouze pro stanice, je školení **místopisu**. Tento typ školení je zejména podstatný pro velitele a strojníky, kteří určují

trasu k zásahu. Ale i od ostatních hasičů se tyto vědomosti předpokládají. Znalost místopisu spočívá v zapamatování si ulic města, ve kterém jednotka působí (alespoň těch významných). Dále se učí umístění podniků a budov se zvýšeným požárním rizikem. Mimo znalosti sídelního města jednotky se dále učí poloha obcí, které jsou součástí poplachového plánu konkrétních jednotek.

Rozdíly v obsahu školení mezi jednotlivými jednotkami jsou také dány různým druhem techniky, kterou jednotlivé požární stanice mají k dispozici. Konkrétně se jedná o odlišné typy požárních automobilů, nástaveb, čerpadel a dalších technických prostředků. Potom se školení odvíjí z návodu těchto prostředků a doporučení výrobce nebo přímo školením výrobcem.

5 Vzdělávací praxe HZS ČR

V předešlých kapitolách jsme si představili obsah vzdělávání hasičů a instituce, kde vzdělávání probíhá. Úkolem této kapitoly je zhodnotit, zda probíhá vzdělávací proces ve výše popsaných institucích efektivně, a které proměnné mají na tento proces vliv. Jde o pokus vytvořit částečnou analýzu vzdělávacího systému HZS ČR, která by mohla být základem pro další projekt s využitím sociologických metod měření.

Zdrojem většiny poznatků je má osobní zkušenost a mnou zprostředkované zkušenosti mých kolegů, což může mít výhodu autenticity uvedených údajů, a naopak nevýhodu nižší objektivity.

5.1 Na středních školách PO

Jak už jsme uvedli, vzdělávání budoucích hasičů na středních školách není úplně stěžejním tématem této práce, protože se nejedná o formu podnikového vzdělávání, ale přípravu na povolání. Spadá do problematiky odborného středního školství. Proto se naše analýza zaměří na plnění cílů středních škol požární ochrany.

Základním cílem středních škol s obory zaměřenými na požární ochranu je ve všech případech předání kompetence jejich absolventům pro vykonávání pracovní funkce **hasič** v jednotkách HZS ČR a HZS podniků. Kromě této základní odbornosti budoucí hasiči na středních školách zpravidla získávají i další odbornosti. V případě SOŠ a VOŠ PO MV ve Frýdku-Místku jsou to kompetence pro funkce **strojník**, **chemik**, **technik** a **velitel družstva**, které ale nemusí být později v pracovním poměru u HZS ČR na jednotlivých útvarech využity. Na ostatních středních školách je to odbornost pro funkci **strojník**. Konkrétně jsou to školy: ISŠ v Chomutově, ISŠ v Karviné a SOŠ a SOU v Příbrami.

Aktéři vzdělávacího procesu na středních školách PO jsou na straně edukantů **studenti** ve věku teenagerů, kteří splnili podmínky pro přijetí a na základě bodového zisku v přijímacím řízení se vešli do počtu přijímaných uchazečů.

Edukátoři jsou tvořeni středoškolským učitelským sborem. **Učitelé** mají zpravidla vysokoškolské vzdělání. Edukátory také mohou být profesionální hasiči z požárních stanic nebo učitelé z odborných učilišť, se kterými střední školy PO spolupracují.

Použitým **prostředkem vzdělávacího procesu** k naplnění zmíněných cílů je **vyučování**, které vedou edukátoři, a tím působí na edukanty, u nichž dochází k procesu **učení**. Mezi didaktické formy vyučování na středních školách PO patří přednášky, různé podoby cvičení a praxe na požárních stanicích.

Hlavní veličinou, která nás zajímá, je **efektivnost vzdělávání** na středních školách PO. Jde o obecně obtížně měřitelnou veličinu statistickými instrumenty. Nejdůležitějším hodnotícím aspektem, stejně jako v ostatních případech, je má osobní zkušenost. Čili otázka, na kterou hledáme odpověď v této podkapitole, zní: Plní střední školy PO dobře své cíle? Cíl, který se snaží naplnit, je dobře připravený adept pro práci hasiče a pro plnění dalších povinností vyplývajících z výukových odborností. Odpověď na tuto otázku má několik rovin.

První rovinou, kterou můžeme plnění cílů analyzovat, je teoretická připravenost absolventa v odborných znalostech. Velkým kladem středních škol PO z tohoto hlediska je čtyřletá délka studia, která je pro získání znalostí dostatečná. Teoreticky by jediným slabším místem mohla být nedostatečná motivace studenta se učit a školou tzv. proplout. Např. by to mohlo plynout z nesprávného rozhodnutí pro toto povolání v relativně mladém věku. S tímto případem jsem se zatím nesetkal. Proti této námitce také mluví vysoká prestiž povolání hasiče u teenagerů, kteří mají o studium zájem. I mé osobní zkušenosti konkrétně s absolventy SOŠ a VOŠ MV ve Frýdku-Místku jsou v oblasti teoretických znalostí požární ochrany velmi dobré.

Dalším aspektem je praktická připravenost na profesi hasiče resp. výjezdovou činnost v požárních jednotkách. Tady je situace poněkud složitější. I když se v učebních plánech středních škol PO objevuje praktický výcvik a praxe strávená na požárních stanicích, nejsou zárukou dobré připravenosti absolventa na práci hasiče. Pramení to z charakteru této práce hasiče. Každá složitější událost, kterou musí hasič v praxi řešit, má své specifické parametry.

Zatímco výcvik je zaměřen na modelové situace s jasně danými parametry. Praxe na požárních útvarech, která je součástí výukových programů, je relativně krátká pro významnější získání zkušeností.

K tomu, aby se hasič stal plnohodnotnou součástí družstva, potřebuje vždy nabrat praxi v pracovním poměru na požární stanici. Podle některých zkušeností se jedná o časový úsek asi tří let, kdy je podle nového služebního zákona č. 361/03 Sb. stanovena zkušební lhůta nově přijatého hasiče.

5.2 Na odborných učilištích PO

Odborná učiliště požární ochrany jsou společně se středními školami požární ochrany zdrojem certifikovaných profesionálních hasičů. Spadají do oblasti podnikového vzdělávání. Úkolem této podkapitoly je provést analýzu vzdělávacího procesu na odborných učilištích.

Cílem výuky na odborných učilištích je předání základních kompetencí svým absolventům, které jsou potřebné pro práci profesionálních hasičů, a dalších rozšiřujících znalostí podle konkrétního zaměření jednotlivých odborných kurzů. V první řadě je to **vstupní příprava příslušníků HZS ČR**, která má za úkol z nezasvěcené osoby v problematice požární ochrany udělat **hasiče**. Kurzy odborné způsobilosti mají za úkol hasičům zvýšit kvalifikaci na funkce **strojník, chemik, technik, velitel družstva a velitel čety**. Posledním druhem kurzů jsou specializační kurzy zaměřené na práci s použitím speciální techniky nebo zařízení, anebo které se orientují na určitý typ zásahu. Např. to jsou kurzy **obsluhy motorových řetězových pil, lezců, vazačů, jeřábníků, obsluha automobilových žebříků a plošin, vůdci malých plavidel** atd.

Aktéry vzdělávacích procesů na odborných učilištích jsou na straně edukantů **přijetí uchazeči** o práci hasiče, kteří tím získávají kvalifikaci pro tuto práci, nebo **členové jednotek HZS ČR** zvyšující si odbornost.

Na straně edukátorů je to personál odborných učilišť, vyškolený pro vzdělávání tohoto typu. **Učitelé** odborných učilišť mají zpravidla vysokoškolské vzdělání. Část personálu prošla i praxí, ale údaje o jejich zastoupení nemáme k dispozici. Kvalita vyučujících a jejich

připravenost na výuku je rozdílná. Na jedné straně jsou vyučující, kteří směřují výklad z důrazem na praxi a pro lepší pochopení uvádí konkrétní příklady. Na druhé straně se vyskytují vyučující, kteří pouze odvykládají obsah skript a nevnášejí do výkladu další invenci. Úroveň vyučujících se dá poměřovat v dosti široké škále. Podle mého názoru neexistuje žádný objektivní kontrolní mechanismus pro vnitřní analýzu přístupů jednotlivých vyučujících, aby se kvalita výuky dala zlepšovat.

Z toho vyplývá jeden obecnější rys. Úroveň výuky závisí na pedagogickém talentu jednotlivých vyučujících. Školením na odborných učilištích chybí propracované didaktické metody výuky jednotlivých předmětů a významnější znalosti vyučujících v oblasti praktické pedagogiky.

Prostředky vzdělávacího procesu na odborných učilištích se v oblasti teoretického výkladu podobají studiu na vysokých školách. Většinou didaktickou formou je přednáška.

Významný časový fond je věnován praktickému procvičování, které obsahuje práci s technickými a věcnými prostředky, simulování zásahů atd. Tato praktická činnost se může hodnotit kladně, protože vybavení učilišť je většinou na dobré úrovni. Ochota, vyučujících i frekventantů si prakticky vše vyzkoušet, je vysoká.

Efektivita vzdělávacích procesů na odborných učilištích má podobné parametry jako u středních škol PO. Teoretická připravenost je závislá na kvalitě výuky jednotlivých předmětů a na schopnosti absolventů se dané učivo naučit. Pokud dojde k nějakému dílčímu selhání na straně odborného učiliště, mají frekventanti možnost se v době samostudia důležité věci naučit sami ze školících materiálů. V oblasti praktických dovedností je opět důležitá následná praxe, jako v případě středních škol PO.

5.3 Na stanicích

Nejčastěji používaným místem při vzdělávání hasičů u HZS ČR jsou požární stanice. Protože nedisponují technickými možnostmi pro zmapování všech stanic, budeme se inspirovat situací na stanici Liberec HZS Libereckého kraje a případné závěry zobecňovat.

Zatímco **cíle** středních škol PO a odborných učilišť jsou prakticky totožné, odlišná situace je u vzdělávacích procesů na jednotlivých požárních stanicích. Hlavní cíle vzdělávání na požárních stanicích jsou:

- Opakování znalostí získaných na středních školách PO nebo na odborných učilištích.
- Získávání nových znalostí a dovedností vztahujících se k proměnlivým obsahovým veličinám vzdělávání mezi jednotlivými stanicemi. Konkrétně se jedná o techniku a místopis.
- Realizace některých specializačních kurzů, které není nutné absolvovat na odborných učilištích.

Mezi aktéry vzdělávacích procesů patří edukanti, kteří jsou tvořeni **členy výjezdových jednotek** nebo její určitou částí, které se školí ve svých specializacích.

Dalším aktérem vzdělávacích procesů na požárních stanicích jsou edukátoři. Ty se rozdělují na:

- zaměstnance HZS ČR
- zaměstnance jiných organizací

Edukátoři z řad zaměstnanců jsou nejčastěji **velitelé čet** nebo **velitelé družstev**. Dále jsou to hasiči s nějakou specializací, kteří ji mohou školit. Např. instruktoři obsluhy motorových řetězových pil, instruktoři lezci, chemici, strojníci atd. Ojedinele školí i jiní zaměstnanci HZS ČR, ale nejedná se o pravidelnou činnost. Tyto typy školení nemají významné postavení.

Většina uvedených edukantů z řad interních zaměstnanců má středoškolské vzdělání. V oblasti praxe mají, oproti některým učitelům ze středních škol a odborných učilišť, zkušenosti z ostrých zásahů. To je zárukou, že po odborné stránce jsou školení v pořádku. Ovšem povědomí o didaktických metodách a pedagogice je podobné, či spíše horší než na odborných učilištích. Kvalita vzdělávacího procesu je závislá na osobnosti toho, kdo ji řídí. Výuka může také spočívat pouze v předčítání odborné publikace.

Ve druhém případě edukátoři nejsou zaměstnanci HZS ČR. Jsou to **členové jiných organizací**, kteří mají potřebné oprávnění pro školení svých odborností a jejich certifikování. Jsou používáni v těch případech školení odborností, kdy jimi nedisponují interní zaměstnanci. I

zde je situace téměř stejná. Kvalita se výrazně odvíjí od osobnosti vyučujícího a jeho pedagogického talentu.

Prostředky vzdělávání, které jsou využívány na požárních stanicích, jsou podobné jako v předešlých případech. Teorie se přednáší z určených školících materiálů. Ovládání techniky a věcných prostředků se provádí prakticky. K výuce se občas využívá televize v kombinaci s DVD přehrávačem nebo videem nebo jiným druhem projektoru.

Nejvýznamnějším prvkem vzdělávání je praxe. To znamená činnost na výjezdech, kde se formují pracovní návyky hasičů podle konkrétních představ velitelů.

Jako zpětná vazba se využívá psaní testů, které všichni členové jednotky absolvují jednou za měsíc. Jednou ročně je větší přezkoušení členů výjezdové jednotky formou rozsáhlejšího testu a praktické zkoušky. Alespoň takovýmto způsobem funguje kontrola efektivit vzdělávacích procesů v Libereckém kraji. Kontrola fyzické připravenosti se provádí prostřednictvím každoročních fyzických testů.

I když kvalita některých teoretických školení na stanicích nemusí mít nejlepší úroveň z hlediska moderních pedagogických poznatků, celková **efektivita vzdělávacích procesů** je v porovnání s předešlými institucemi lepší. Je to dáno dvěma hlavními důvody:

- dostatek praxe
- velký časový fond věnovaný školení

Kvantita různých druhů školení, kterou si mohou hasiči při charakteru své práce dovolit, a praktická činnost při zásazích, jsou klíčem k naplnění výše uvedených cílů.

Přesto však do ideálního stavu chybí ještě mnoho. Často nastávají situace, kdy se předepsané školení plní pouze formálně nebo ve velmi redukované podobě. Prakticky to znamená, že je proškolení podepsáno na příslušný formulář o docházce, aniž by skutečně proběhlo.

Ještě je třeba se zmínit o jiných vlivech, které mohou mít na výkon povolání hasiče významnější podíl, než jsou vzdělávací procesy. Důležitou veličinou je osobnost hasiče. Předpokladem dobře pracujícího hasiče, kromě dobré motivace, je vzdělavatelnost, zručnost,

fyzická a psychická odolnost, kreativita a komunikativnost. Pokud v některém parametru osobnost výrazně ztrácí, není tento jedinec pro zaměstnání vhodný.

6 Závěr

Páteř vzdělávacího systému HZS ČR tvoří střední školy PO, odborné učiliště a vzdělávací aktivity na stanicích. Z toho primární kvalifikační úlohu, s potřebným osvědčením pro práci hasiče, plní střední školy PO a odborná učiliště. Střední školy PO plní tyto úkoly v rámci celoživotního vzdělávání na úrovni vzdělávání dětí a mládeže resp. přípravy na povolání. Odborná učiliště náleží do oblasti dalšího profesního vzdělávání, konkrétně do podskupiny podnikového vzdělávání. Vzdělávací aktivity na stanicích mají doplňkovou a opakovací funkci v poměru k předešlým institucím. A patří též do podskupiny podnikového vzdělávání.

Střední školy PO nabízí pro své uchazeče čtyřleté prezenční obory s maturitou. Na hodnocení mechanismu výuky na středních školách PO jsme úmyslně rezignovali. Provedli jsme analýzu plnění cílů na základě zkušeností s jejími absolventy. V oblasti teoretických znalostí absolventů jsou většinou zkušenosti dobré. Co se týče praktických dovedností je situace složitější. Pro dobré plnění praktických úkolů je potřebná dostatečná praxe při vykonávání povolání na stanicích. To, jak rychle si praktické dovednosti hasič osvojí, záleží na jeho osobních charakteristikách a talentu.

Větší prostor pro analýzu jsme věnovali odborným učilištím. Ty absolvují příslušníci HZS ČR formou prezenčních kurzů. Kvalita vyučujících a jejich výuky je proměnlivá. Sofistikovanější didaktické metody se moc nepoužívají. Hlavní formou teoretické výuky je přednáška. Frekventant má možnost potřebné učivo nastudovat sám v době samostudia. Odborná učiliště nabízí dostatek prostoru pro výcvik díky slušnému vybavení. Absolventi kurzů mají shodné vlastnosti jako v předchozím případě. Teoretické znalosti jsou dostatečné, ale je třeba si je osvojit až následnou praxí na stanicích.

Vzdělávání na stanicích probíhá v areálech stanic nebo jejich okolí. Školitele tvoří buď zaměstnanci HZS ČR nebo v menší míře zaměstnanci jiných organizací. Kvalita výuky teorie je závislá na pedagogickém talentu vyučujících, kteří zpravidla nemají pedagogickou průpravu. Vykonávání povolání můžeme považovat za praxi.

Kvalifikace, pro výkon povolání hasiče nebo dalších odborností, se získává na středních školách PO a na odborných učilištích. Dokladem o kvalifikaci jsou různé druhy osvědčení nebo průkazů. Kvalifikace nezkušeného hasiče neznamená plnou kompetenci pro toto povolání. Ta se získává postupně praxí v řádu několika let. Na rychlost získávání kompetencí má vliv školení organizované na požárních stanicích, praxe na výjezdech a osobní schopnosti hasiče.

Ideálem splnění všech funkcí podnikového vzdělávání, které tvoří podstatnou část mé práce, je definováno ve Výkladovém slovníku vzdělávání dospělých: „Cílem podnikového vzdělávání není jen předávání poznatků, ale i vytváření podmínek pro seberealizaci (...) jako nejučinnějšího motivačního (...) nástroje. V podnikovém vzdělávání dochází ke sjednocování osobních a podnikových cílů. ... Jedna ze základních personálních činností. Souvisí s plánováním lidských zdrojů (...), s nábořem, s výběrem pracovníků je součástí polyfunkčních opatření. Podnikové vzdělávání je jednoznačně investicí do lidských zdrojů“ (Palán, Z. 1997, str. 86).

Tento ideál je splněn ve vzdělávacím systému HZS ČR pouze částečně. Zdroj motivace hasičů je zprostředkován posláním této práce, jejíž podstatou je pomáhat lidem. Pokud hasiče obklopuje prostředí, které jiným způsobem nepodporuje tento zdroj motivace, stává se z tohoto poslání rutina. Důvodem tohoto profesního *vyhasínání* může být nefunkční byrokratický aparát, který práci hasičům příliš neulehčuje, relativně horší finanční ohodnocení vůči úředníkům v HZS ČR nebo dlouhý čas ve službě bez nových podnětů.

Příspěvek ke zlepšení tohoto stavu mohou i moderní přístupy ke vzdělávání např. nové didaktické a vzdělávací metody běžné u velkých nadnárodních firem. A touto formou motivaci a uspokojení z práce hasiče zvyšovat. Odborný obsah vzdělávacích procesů ve vzdělávacích institucích HZS ČR je dobrý. Chce to však najít zajímavější formu přenosu kompetencí než *suchý* výklad a při teorii se nespolehat pouze na pedagogický talent edukátora.

Soupis bibliografických citací

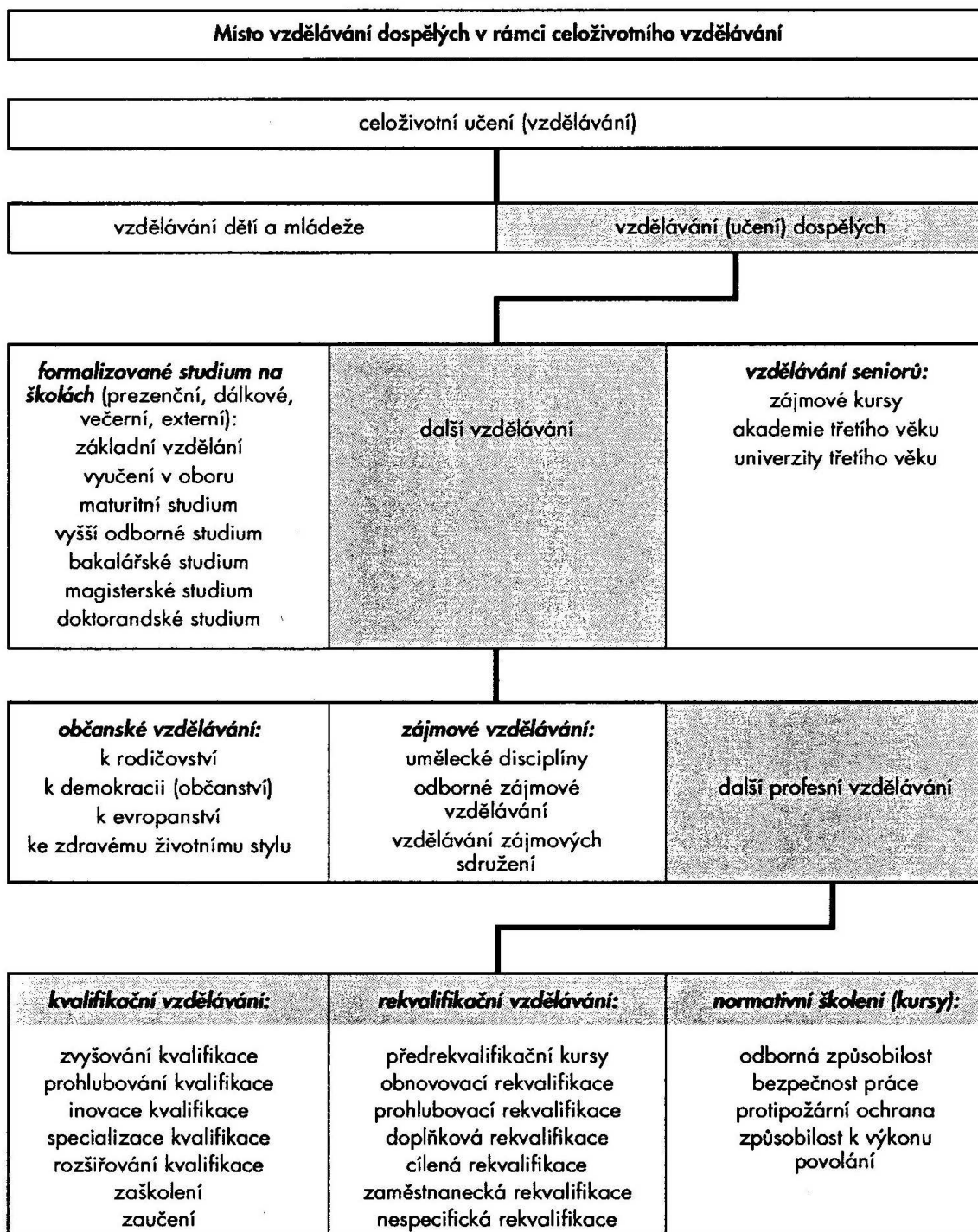
- CALHOUN, C., LIGHT, D., KELLER, S. 1994. Sociology. The United States of America: by McGraw-Hill, Inc., 1994
- Guide to British and American Culture. 1999. Oxford: Oxford University press, 1999
- Hasiči. Integrovaný záchranný systém. 2006.
http://www.mvcr.cz/hasici/izs/ojpo/orgjpo_hasici.html, 1.6.2006, 10:30
- O učilišti. 2005. <http://www.fire.cz/view.php?cisloclanku=2001061101>, 20.3.2005, 30.4.2007, 16:35
- O učilišti. Historie a současnost. 2007.
<http://www.oupo.cz/index.php?|=cz&p=36&r=53>, 7.5.2007, 16:30
- PALÁN, Z. 1997. Výkladový slovník vzdělávání dospělých. Praha: DAHA, 1997
- PALÁN, Z. 2003. Profesionální vzdělávání 2002. Praha: Univerzita Karlova v Praze, 2003
- Popis a struktura odborného učiliště požární ochrany Brno. 2007. Odborné učiliště požární ochrany Brno, <http://www.ouobm.cz/uciliste/struktura.htm>, 30.4.2007, 16:30
- PRŮCHA, J. 2000. Přehled pedagogiky. Praha: Portál, 2000
- PRŮCHA, J. 2002. Moderní pedagogika. Praha: Portál, 2002
- PRŮCHA, J., WALTEROVÁ, E., MAREŠ, J. 2001. Pedagogický slovník. Praha: Portál, 3. vydání., 2001
- Sborník vybraných právních předpisů pro potřeby HZS ČR. 2003. Praha: MV – Generální ředitelství HZS ČR, 2003
- Učební osnovy. Vstupní příprava příslušníků HZS ČR. 2004.
http://www.ouobm.cz/vyuka/osnovy_vpp-21_tydnu.htm, 30.4.2007, 15:30
- VILÍMEK, M. 2003. Požární taktika. Základy požární taktiky.
<http://spbi.hgf.vsb.cz/html/ml/konsp/konsp3.htm>, 10.4.2007, 17:30

Bibliografie

- BENEŠ, M. Andragogika. Teoretické základy. Praha: Eurolex Bohemia, 2003
- BENEŠ, M. Úvod do andragogiky. Praha: Karolinum, 2. vydání, 1999
- Bojový řád jednotek PO. <http://www.mvcr.cz/hasici/izs/bojrad/index-hasici.html>, 11.5.2007, 17:05
- Cvičební řád jednotek PO. <http://www.korupce.cz/hasici/izs/cvicrad/index-hasici.html>, 11.5.2007, 17:10
- MUŽÍK, J. Andragogická didaktika. Praha: Kodex, 1998
- MUŽÍK, J. Didaktika profesního vzdělávání dospělých. Plzeň: Fraus, 2005
- MUŽÍK, J. Profesní vzdělávání dospělých. Praha: Codex, 1999
- Odborná příprava jednotek PO – konspekty odborné přípravy. <http://www.mvcr.cz/hasici/izs/konspekty/op-hasici.html>, 11.5.2007, 17:00
- PALÁN, Z. Základy andragogiky. Praha: Vysoká škola J. A. Komenského, 2003
- Řád chemické služby. <http://www.hzspa.cz/izsajpo/jpo/rady-sluzeb.php>, 11.5.2007, 17:20
- Řád strojní služby. <http://www.hzspa.cz/izsajpo/jpo/rady-sluzeb.php>, 11.5.2007, 17:15
- Řád technické služby. <http://www.hzspa.cz/izsajpo/jpo/rady-sluzeb.php>, 11.5.2007, 17:25

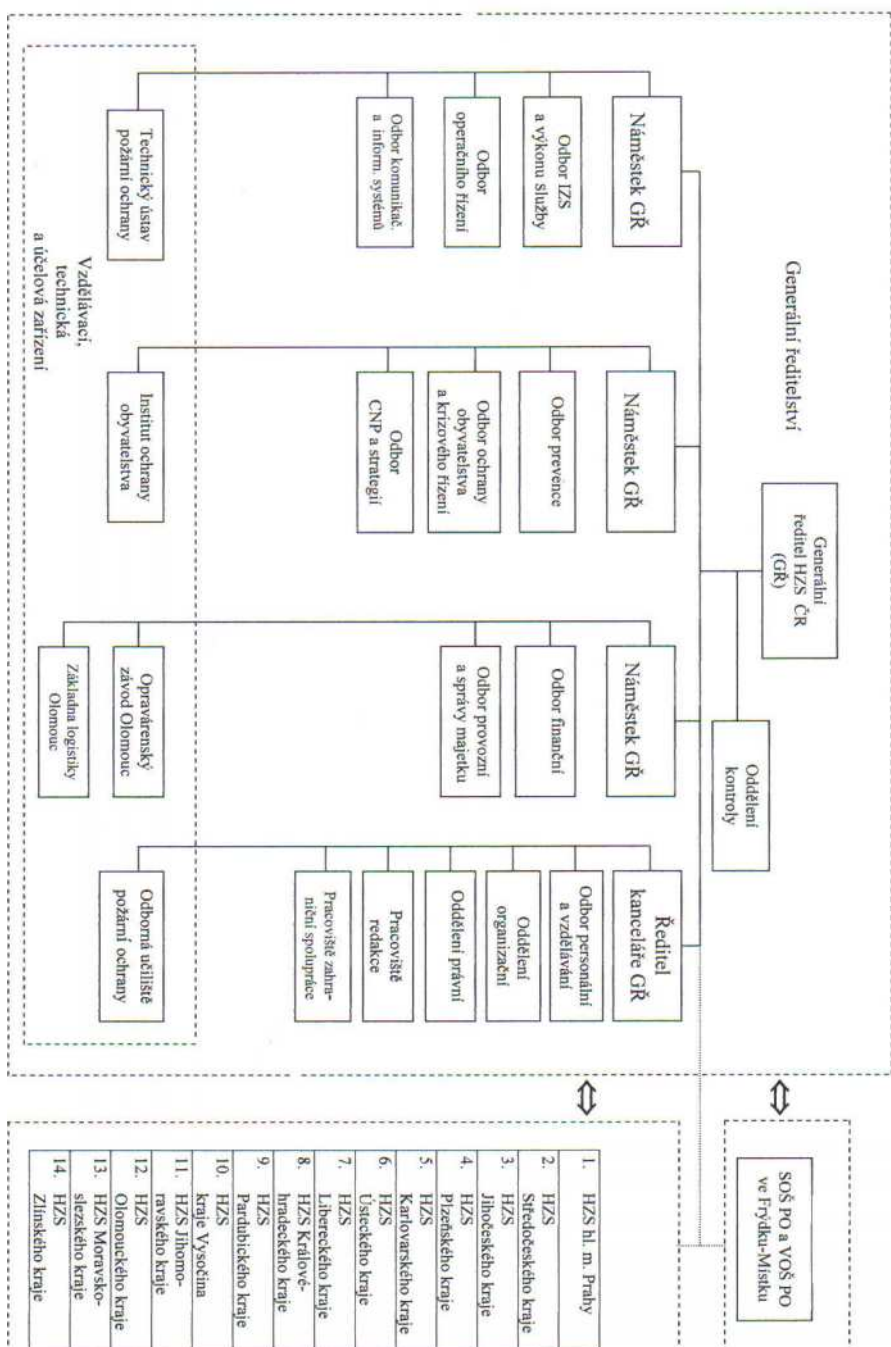
Přílohy

Příloha A – systém celoživotního vzdělávání

Příloha B – organizační schéma HZS ČR

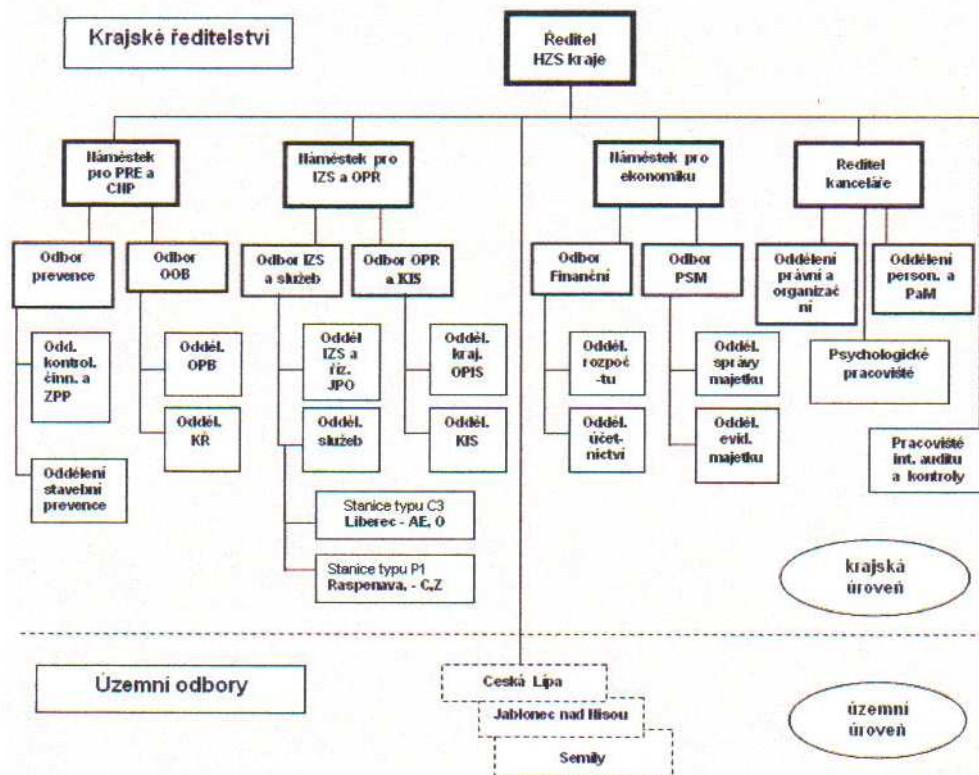
Hasičský záchranný sbor ČR organizační schéma

1. HZS hl. m. Prahy
2. HZS Středočeského kraje
3. HZS Jihočeského kraje
4. HZS Jihozápadního kraje
5. HZS Středočeského kraje
6. HZS Ústeckého kraje
7. HZS Libereckého kraje
8. HZS Královéhradeckého kraje
9. HZS Pardubického kraje
10. HZS kraje Vysočina
11. HZS Jihomoravského kraje
12. HZS Olomouckého kraje
13. HZS Moravskoslezského kraje
14. HZS Zlínského kraje

Příloha C – organizační struktura HZS Libereckého kraje

Organizační struktura

Příloha D – citace

U Ž I V A T E L

potvrzuje svým podpisem, že pokud tuto bakalářskou práci

MAREK, B.: Vzdělávací systém profesionálních hasičů v České republice

využije ve své práci, uvede ji v seznamu literatury a bude ji řádně citovat jako jakýkoli jiný pramen.

Jméno uživatele, bydliště	Katedra (pracoviště)	Název textu, v němž bude zapůjčená práce využita	Datum, podpis

